ПАГОНЯ

Чацвер
3 чэрвеня 1999 г.
№ 37 (414)
Кошт 25.000 руб.

Бірукова плануе святкаваць трэцяе тысячагоддзе

Гарадзенскі аблвыканкам зацвердзіў план мерапрыемстваў па падрыхтоўцы сустрэчы трэцяга тысячагоддзя і святкаванні 2000-годдзя хрысціянства.

Згодна з планам, у лютым 2000 года ў вобласці пройдзе ўрачысты сход грамадскасці і святочны канцэрт, прысвечаныя гэтым знамянальным датам. Падобныя мерапрыемствы пройдуць ва ўсіх гарадах і раёнах вобласці. На травень 2000 года прызначана правядзенне III рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур. Будуць наладжаны конкурсы дзіцячага малюнку «На парозе трэцяга тысячагоддзя», экалагічныя праекты на тэму «Горад, вёска. Трэцяе тысячагоддзе», выставы, «круглыя сталы», лекторыі, дабрачынныя і велікодныя мерапрыемствы для дзяцей-сірот, інвалідаў і ветэранаў.

Для арганізацыі працы па падрыхтоўцы і святкаванні трэцяга тысячагоддзя і 2000-годдзя хрысціянства створаны аргкамітэт, які ўзначаліла намеснік старшыні аблвыканкама Марыя Бірукова.

Ася Куніцкая

«ГАЗэль» для медыкаў і міліцыянтаў

Бліжэйшым часам лідскі завод «Нёман» плануе пачаць выпуск спецыяльных аўтамабіляў для працаўнікоў Міністэрства аховы здароўя і Міністэрства ўнутраных справаў рэспублікі.

Прадугледжваецца, што на базе мікрааўтобусаў «ГАЗэль» будуць збірацца патрульныя машыны і аўтамабілі «хуткай медычнай дапамогі». Цяпер прадстаўнікі «Нёмгна» вядуць перамовы з Горкаўскім аўтамабільным заводам аб перадачы дакументацыі на зборку такіх аўтамашын і аб пастаўцы спецыяльных машынакамплектаў. На думку спецыялістаў завода «Нёман», адпускная цана спецаўтамабіляў шмат у чым будзе залежаць ад камплектацыі іх спецыяльнай тэхнікай.

Парк падобных машын на Беларусі складаецца, у асноўным, з аўтамабіляў Ульянаўскага і Рыжскага аўтамабільных заводаў. Ён даўно састарэў і патрабуе абнаўлення.

Аляксандр Паповіч

Падпольная атрута «Азота» каштуе 360 мільёнаў

Больш за 400 тонаў плава кальцыніраванай соды вывезла вытворчае аб'яднанне «Азот» на ўласных шламанакапляльнікі. Гэтым самым створана пагроза засалення глебы і падземных водаў.

З падобным абуральным фактам сутыкнулася начальнік гарадзенскай гарадской інспекцыі прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Ірына Алёхіна. І тады хімікі прадпрыялі спробу замесці сляды - пачалі закопваць соду. Але і на гэты раз іх падпольная работа выявілася, яе зафіксавала зноўтакі Алёхіна. Толькі на гэты раз на месцы здарэння быў і супрацоўнік пракуратуры.

І вось надышоў час расплаты. У абласным камітэце прыродных рэсурсаў падлічылі страту, нанесеную навакольнаму асяроддзю гарадзенскімі азотнікамі. Ім выстаўлена прэтэнзія ў памеры 362,6 мільёна рублёў. А кальцыніраваную соду неабходна складзіраваць на спецыяльнай прамысловай плошчы. Калі ў азначаны тэрмін «Азот» не задаволіць прэтэнзіі мясцовых эколагаў, то яму пагражае прад'яўленне зыску.

Вад Айдараў

4 і 5 чэрвеня чакаецца пераменная воблачнасць, кароткачасовыя дажджы. Вецер заходні, 2-7 м/с. Тэмпература паветра ўначы +6...+8, удзень +18...+23.

1 чэрвеня адбылося пахаванне ахвяраў масавай трагедыі ў падземным пераходзе станцыі метро «Няміга» ў Менску. На здымку: сваякі родных сясцёр Святланы Лобан і Людміры Шкурдзе развітваюцца на могілках з загінуўшымі.
Больш падрабязна пра гэтую трагедыю - на 3-й стар.
Фота IREX/ProMedia

Палякаў збіраюцца заклікаць «к порядку»

Кіраўніцтва нацыянальна-культурнага аб'яднання Саюз палякаў Беларусі (СПБ) заклапочана магчымым змяненнем стаўлення ўладаў да сваёй арганізацыі. Гэтая заклапочанасць выклікана наяўнасцю дакумента «Аб дзейнасці Саюза палякаў і ўзаемадзеянні з ім», які Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцяў накіраваў у Савет Міністраў рэспублікі.

У гэтым дакуменце аналізуецца дзейнасць СПБ — найбуйнейшага ў краіне нацыянальна-культурнага аб'яднання. Адзначаецца, у прыватнасці, што старшыня Саюза палякаў Тадэвуш Гавін «актыўна ўдзельнічае ў палітычнай дзейнасці на баку радыкальных апазіцыйных сіл», прычым асноўнай матывацыяй дзеяння старшыні СПБ «з'яўляецца быццам бы парушэнне правоў грамадзян польскай нацыянальнасці ў Рэспубліцы Беларусь». Найбольшая колькасць канфліктаў з удзелам СПБ, адзначае Дзяржкамнац, узнікае ў сферы адукацыі.

«Абумоўлена гэта, у асноўным, тым, што Саюз палякаў не сувымярае свае патрабаванні з магчымасцямі дзяржавы і ўмовамі, што склаліся», — гаворыцца ў дакуменце.

З 1996 года на сродкі СПБ і сусветнай польскай дыяспары ў Беларусі створаны дзве польскамоўныя школы — у Гродне і ў Ваўкавыску. Пытанне аб будаўніцтве яшчэ адной такой школы — у Навагрудку, дзе жывуць каля 1,5 тысячы палякаў, — дагэтуль не вырашана. Нагадаем, што беларускае заканадаўства абавязвае дзяржаву ў выпадку жадання бацькоў дзіцяці стварыць умовы для навучання яго на роднай мове. У дакуменце ж Дзяржкамнаца гаворыцца, што «якіхсьці сур'ёзных падставаў для стварэння школы з польскай мовай навучання не існуе».

Ёсць, на думку прадстаўнікоў камітэта, і яшчэ адна праблема — «асаблівая ўвага», якую надаюць вучням такіх школ СПБ, дыпламатычныя прадстаўніцтвы Польшчы, розныя польскія дабрачынныя арганізацыі і фонды, а таксама каталіцкая царква. «Пастаянныя падарункі вучням ды іх бацькам, выезды летам на аздараўленне ў Польшчу і г.д. выклікаюць у іх пачуццё выключнасці і прывілеяванасці, а ў іх равеснікаў, якія навучаюцца на дзяржаўных мовах, —уяўленне аб прэстыжнасці польскамоўнай адукацыі і ўсяго польскага», — гаворыцца ў дакуменце.

Сур'ёзнымі праблемамі Дзяржкамнац таксама лічыць «больш нізкую паспяховасць вучняў, якія навучаюцца на польскай мове, у параўнанні з равеснікамі, якія атрымліваюць адукацыю на дзяржаўных мовах», стан патрыятычнага выхавання ў польскамоўных класах і адсутнасць належнага кантролю за працай пазашкольных установаў СПБ.

Кіраўніцтва СПБ, падкрэслена ў запісцы, пайшло на абвастрэнне адносінаў з дзяржаўнымі органамі і актыўна ўдзельнічае ў мерапрыемствах апазіцыі. З гэтай прычыны Дзяржкамнац абагульніў матэрыялы па ўдзеле СПБ у палітычнай дзейнасці і накіраваў іх для прававой ацэнкі ў Міністэрства юстыцыі, а таксама у Дзяржаўны камітэт па друку для вынясення пісьмовага папярэджання рэдакцыі газеты «Глос-з-над Немна».

У выніку Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцяў прапаноўвае ўраду прадпрыняць наступныя захады: «асноўную ўвагу надаць супрацоўніцтву» з іншымі польскімі аб'яднаннямі, якія «па розных прычынах адкалоліся ад СПБ»; «перамясціць супрацоўніцтва з СПБ» у «плоскасць», звязаную з ісчаваннем у цэнтральным кіраўніцтве СПБ «розных падыходаў і пунктаў погляду па ўсім спектры праблем» і незадаволенасцю кіраўніцтвам некаторых мясцовых структур дзейнасцю цэнтральнага кіраўніцтва; «арганізаваць комплексную праверку польскамоўнай адукацыі ў рэспубліцы». Дзяржкамнац таксама лічыць, што «наспела неабходнасць комплекснай праверкі гаспадарчай дзейнасці СПБ, у тым ліку ... размеркавання гуманітарнай дапамогі і сродкаў, атрымліваемых СПБ з-за мяжы». У закон «Аб грамадскіх аб'яднаннях» прапанавана «ўнесці змяненні, якія б забаранялі палітычную дзейнасць для нацыянальна-культурных аб'яднанняў».

У Дзяржкамітэце па справах рэлігій і нацыянальнасцяў пацвердзілі наяўнасць такога дакумента. Што ж тычыцца Саюза палякаў Беларусі, то старшыня СПБ Тадэвуш Гавін пракаментаваў дзеянні Дзяржкамнаца такім чынам: «Мы праявілі наіўнасць, мяркуючы, быццам бы Дзяржкамнац створаны для аказання дапамогі нацыянальна-культурным аб'яднанням... Камітэт падрыхтаваў ліст у Савет Міністраў Беларусі, каб задушыць нас».

Марат Гаравы

Швед Коні прыехаў з рускай Наталляй...

26 траўня Гродна наведаў Генеральны сакратар Сацінтэрна, старшыня грамадскай арганізацыі «Еўрапейскі Форум за дэмакратыю і салідарнасць» Коні Фрыдрыксан. Яго суправаджала прадстаўніца стакгольмскага фонду Улафа Пальмэ Наталля Аляксеева, а таксама старшыня Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі «Народная Грамада» Мікалай Статкевіч. Госці прыехалі на Беларусь па запрашэнні БСДП «НГ».

Адбылася сустрэча з кіраўнікамі палітычных партый і грамадскіх арганізацый, якія ўваходзяць у Каардынацыйны камітэт «Гарадзенская ініцыятыва». Старшыня камітэта, сябра Прэзідыума Вярхоўнага Савета 13-га склікання Сямён Домаш распавёў пра дзейнасць недзяржаўных грамадскіх арганізацый Гарадзеншчыны, ахарактарызаваў цяперашняе палітычнае становішча ў нашай краіне.

Коні Фрыдрыксан цікавіўся вырашэннем нацыянальных праблемаў на Беларусі. Дадаў, што еўрапейскіх сацыял-дэмакратаў вельмі турбуе пашырэнне ўплыву нацыяналістаў у такіх краінах, як Францыя, Аўстрыя і Бельгія. Адзін са складнікаў гэтай з'явы - беспрацоўе.

Адказваючы на пытанне, госць адзначыў, што з афіцыйнымі прадстаўнікамі беларускіх уладаў сустрэчы не планаваліся. І дадаў, што яшчэ адной прадстаўніцы Еўрапарламенту, якая павінна была таксама прыехаць, амбасада Беларусі ў Вене адмовіла ў візе.

Генеральны сакратар Сацінтэрна Фрыдрыксан меў сустрэчы з сябрамі незалежных прафсаюзаў вытворчага аб'яднання «Азот», завода аўтаагрэгатаў, рэдактарам газеты ПАГОНЯ Мікалаем Маркевічам і намеснікам рэдактара штотыднёвіка «Биржа информации» Міхаілам Карневічам.

Антон Лабовіч

«Vitus» хацяі шыпіць, але дзяцей аздараўляе

Агульнае захворванне дзяцей у Гарадзенскай вобласці за апошнія 10 гадоў узрасло на 21 працэнт, а ў іншых рэгіёнах рэспублікі гэтая лічба яшчэ больш сумная. Рост захворвання дзяцей залежыць і ад недахопу вітамінаў і мінеральных рэчываў. Іх шмат у прыродзе, нямала ў магазінах і аптэках, але гэтыя прадукты не па кішэні многім беларусам з-за недахопу сродкаў. А вось магчымасці дзяржавы вельмі сціплыя...

- У гэтым годзе ў Гродне прынята праграма па прафілактычнай полівітамінізацыі, - гаворыць загадчыца аддзялення гігіены дзяцей і падлеткаў абласнога цэнтра гігіены і эпідэміялогіі Наталля Юрчанка. - На гэтыя мэты з гарадскога бюджэту выдаткоўваецца 2,9 мільярда рублёў. Першы этап пройдзены. На працягу дзесяці дзён дзеці дашкольных установаў, інтэрнатных групаў, Дома дзіцяці атрымлівалі полівітамінна-мінеральныя комплексы серыі «Vitus». Адна «шыпучая» таблетка забяспечвае сутачную патрэбу арганізма ў вітамінах, ёдзе ды іншых мікраэлементах. У другім этапе праграмы агадваецца полівітамінізацыя дзяцей, якія часта хварэюць.

Досвед Гродна не стаў нормай для іншых гарадоў вобласці: не хапае грошай. Адзін флакон (10 таблетак) каштаваў увесну больш за 600 тысяч рублёў. Якім бацькам такое задавальненне па кішэні? Але галота на выдумку здатная: цяпер комплексы серыі «Vitas» уключаны у кошт пуцёвак у летнія дашкольныя аздараўленчыя лагеры Гарадзеншчыны. Бацькоў не ўзрадавала падаражанне пуцёвак, затое іх дзеці атрымаюць паўнавартасную і гаючую дозу «шыпучых» таблетак беларускай вытворчасці.

Вад Айдараў

Сойм дыскутавала!!!

30 траўня ў Менску прайшло пасяджэнне сойма Беларускага Народнага Фронту, якое неаднаразова пераносілася. Яго галоўным пытаннем было абмеркаванне сітуацыі ў БНФ пасля правядзення прызначаных Вярхоўным Саветам 13-га склікання выбараў прэзідэнта Беларусі.

Перш за ўсё адбыўся абмен меркаваннямі адносна запрашэння ўдзельнічаць у маючых адбыцца перамовах паміж беларускай апазіцыяй і ўрадам у Бухарэсце, якое кансультацыйна-маніторынгавая група АБСЕ ў Менску накіравала выконваючаму абавязкі кіраўніка БНФ Лявону Баршчэўскаму. Старшыня БНФ Зянон Пазьняк, які знаходзіцца ў палітычнай эміграцыі, заклікаў яго не ўдзельнічаць у гэтай ініцыятыве. Аднак пасля абмеркавання гэтага пытання сойм прыняў рашэнне аб удзеле Л.Баршчэўскага ў маючых адбыцца перамовах.

Выконваючы абавязкі кіраўніка БНФ звярнуў увагу прысутных на той факт, што кіраўніцтва АБСЕ не запрасіла ў Бухарэст ні старшыню Вярхоўнага Савета Сямёна Шарэцкага, ні кіраўніка Цэнтральнай камісіі па выбарах прэзідэнта Віктара Ганчара. Гэта, на думку Л.Баршчэўскага, сведчыць аб стаўленні АБСЕ да Вярхоўнага Савета ў святле прайшоўшых прэзідэнцкіх выбараў.

Было зачытана пасланне Зянона Пазьняка, у якім лідар БНФ прапанаваў падтрымаць паўторныя выбары прэзідэнта, аднак заявіў, што ўдзел Фронту ў іх магчымы толькі пасля адстаўкі В.Ганчара з пасады старшыні Цэнтркама і прызначэння новага кіраўніка. Пазьняк таксама заклікаў кіраўніцтва БНФ вярнуцца да ранейшых акцый Фронту, у прыватнасці, да ўступлення ў грамадзянства Беларускай Народнай Рэспублікі і стварэння грамадскага парламента на шырокай прадстаўнічай аснове. Гэты парламент, на думку Пазьняка, павінен выканаць тры асноўныя задачы: прыняць закон аб выбарах па змешаным (мажарытарна-прапарцыянальным) прынцыпе, стварыць Цэнтральную выбарчую камісію і правесці выбары ў парламент па новым законе і Канстытуцыі ўзору 1994 года, а таксама сфармаваць новы ўрад. Зянон Пазняк заклікаў умацоўваць БНФ і выступіў з рэзкай крытыкай сваіх паплечнікаў, якія, па яго словах, стварылі «нейкі дыскусійны клуб намеснікаў пад назвай «кіраўніцтва».

З рэзкай крытыкай, у прыватнасці, Пазьняк абрынуўся на Юрыя Хадыку, прапанаваўшы зняць яго з пасады намесніка старшыні арганізацыі. Пазьняк прапанаваў таксама рэфармаваць кіраўніцтва такім чынам, каб Фронтам кіравалі толькі старшыня і першы намеснік. На пасяджэнні таксама выступіў намеснік старшыні БНФ Сяргей Папкоў, які падтрымаў прапановы Пазьняка і яго рашэнне аб зняцці сваёй кандыдатуры на прайшоўшых прэзідэнцкіх выбарах. С.Папкоў заклікаў кіраўніцтва Фронту не ўдзельнічаць у перамовах з урадам у Бухарэсце, пакольк зараз сілы ўлады і апазіцыі занадта няроўныя.

Сакратар управы БНФ Вячаслаў Сіўчык даў супрацьлеглую ацэнку вынікам прайшоўшых выбараў і цяперашняй палітычнай сітуацыі. На думку Сіўчыка, зрыў прэзідэнцкіх выбараў быў толькі выгадны цяперашнім уладам і Маскве. Ён заклікаў не спяшацца даваць негатыўную ацэнку дзеянням Цэнтркама і Вярхоўнага Савета, а наадварот — спачатку ацаніць учынкі некаторых кіраўнікоў БНФ. В.Сіўчык прапанаваў правесці 20 чэрвеня ў Менску буйную акцыю супраць фашызму і анэксіі Беларусі Расіяй. Што да пытання кіравання арганізацыяй, то, на яго думку, неабходна стварыць у БНФ калектыўнае кіраўніцтва, якое б мела права прымаць аператыўныя рашэнні, паколькі апошнія падзеі паказалі: своеасаблівае двоеўладдзе (старшыня — за мяжой, яго намеснікі — у Менску) значна зніжае эфектыўнасць дзейнасці арганізацыі.

Генадзь Барбарыч

Ад рэдакцыі: найбольш альтарнатыўны і востры выступ на Сойме спадара Юрыя Хадыкі мы плануем надрукаваць поўнасцю ў наступным нумары

Вясна-99: фіяска лідараў

Вясна гэтага года стала часам вялікага расчаравання дэмакратычна арыентаваных грамадзянаў Беларусі ў сваіх лідарах. Няўдачу кампаніі «Выбары-99» нельга спісаць на «несвядомы электарат» - вінаватыя ад пачатку тыя, хто ўзяў на сябе нялёгкі абавязак кіраўнікоў апазіцыі.

Наменклатурная апазіцыя, а гэта ўсе, акрамя БНФ, не здолела арганізаваць шырокамаштабную акцыю з вынікамі, якія варта было б прызнаць не толькі апазіцыянерам, але ўсяму народу. Больш таго, высілкі тысячаў мясцовых актывістаў аказаліся марнымі - З.Пазьняк кандыдатуру зняў, вынікаў выбараў не прызнаў, а В.Ганчар не здолеў прыдумаць нічога лепшага, як прызначыць правядзенне праз тры месяцы яшчэ адных выбараў. Усе няўдачы наменклатурнай апазіцыі вынікаюць з яе двайстага характару - апазіцыйнасць вымагае актыўнасці і радыкалізму, але наменклатурнае мінулае стрымлівае і залагоджвае барацьбу з уладай і за ўладу. Пры такім светапоглядзе гэтая апазіцыя будзе прайграваць яшчэ доўга. Таму асаблівую ўвагу зараз трэба звярнуць на БНФ, які ніколі не з'яўляўся партыяй наменклатуры, не быў звязаны правіламі паводзінаў, прынятымі ў асяроддзі партыйна-гаспадарчага актыву, а наадварот, прэтэндаваў і прэтэндуе на адлюстраванне надзённых патрэбаў сярэдняга жыхара Беларусі.

Вось з пазіцыі звычайнага чалавека і трэба ацэньваць падзеі вясны-99.

З.Пазьняку ідзя выбараў не спадабалася. Не дзіўна, бо ніхто да выбараў не рыхтаваўся, у дадатак, Пазьняку давялося б вяртацца ў краіну. Так што будучая выбарчая кампанія вельмі была падобная на пастку ці правакацыю. Зрабіўшы традыцыйна ваяўнічую заяву «Нас б'юць - але мы пераможам», Пазьняк пагадзіўся выставіць сваю кандыдатуру ў прэзідэнты. Што заставалася рабіць: калі БНФ страціў ініцыятыву, то яе пачалі перацмаць іншыя. Хто ж вам вінаваты?

Далей спадар Зянон, які і належыць у такіх выпадках, улупіў па канкурэнту М.Чыгіру. Маўляў, яго вядуць маскоўскія колы і фінансы. Хто стаіць за Чыгірам, і колькі яму далі на кішэнныя расходы, паведамлена не было. Гэта выклікала сумненні ў будучага электарата. Ведаеш - скажы, не ведаеш - не распаўсюджвай кампраметуючых звестак. Потым Пазьняк надрукаваў сваю праграму, у якой асноўнае месца займаў тэзіс (прынамсі, так падавала звонку) пра ўступленне ў NATO. Гэта як: у расійскім войску, на думку Пазьняка, ваяваць, напрыклад, у Сербіі, нельга; а ў NATOўскім у той жа Сербіі мы згодныя?

Мы людзі мірныя, і тэзіс пра ўступленне ў NATO нам не падабаецца. Нам бы эканоміку рэфармаваць, дэмакратыю такую-сякую наладзіць. А каштоўнасці еўрапейскай цывілізацыі хай пакуль што бароняць немцы, французы, ангельцы ды амерыканцы - яны да гэтага болей падрыхтаваныя. Стагоддзямі беларусаў расцягвалі і дзялілі на заходнікаў і ўсходнікаў, і, пакуль мы між сабой біліся, яны карысталіся багаццямі і магчымасцямі нашага края. Ці не надышоў час, калі нам самім трэба скарыстаць тую методу - хай б'юцца самі, а мы тым часам будзем карыстацца імі? Нерэальна, скажаце вы? Гэта як паглядзець.

А потым увогуле было заяўлена, што Чыгір сам сеў у турму - такі, высвятляецца, быў план. Не ведаю дакладна, якія настроі ў асяроддзі палітычнай эліты, а ў электарата склалася, і даўно, перакананне, што ў турму ніхто добраахвотна не сядзе, тым больш, без віны. Калі ўжо разыкаваць, то трэба спачатку нашкодзіць, а потым садзіцца, а не наадварот. Чуткі пра тое, што апазіцыя сама хоча ў турму, нарадзіліся яшчэ ў часы крымінальных працэсаў над паэтам С.Адамовічам, рэпарцёрам П.Шараметам, і мы ведаем, хто тыя чуткі распаўсюджваў. Так што і гэтым разам у палітычны мазахізм багаценькага Чыгіра ніхто не паверыў. Але вось пытанне: навошта такую бязглуздзіцу казаць, калі яна нават і засела ў галаве?

Ніхто не пярэчыць, што антыбеларускімі сіламі трэба змагацца. Але хіба раскідваць удары направа і налева, лічыць усіх ворагамі і канфліктаваць з усімі адначасова і па ўсім палітычным спектры - адзіна магчымая тактыка? Жыхарoў Беларусі, мабыць, болей задаволіў іншы варыянт. Гэта калі розныя плыні апазіцыі заключаць паміж сабой пагадненне пра тое, як у выпадку перамогі будзе весціся дзяржаўнае будаванне, эканамічныя рэформа, аднаўляцца законнасць. Няхай падзеляць, хаця б прыкладна, будучыя пасады. Усё роўна, гэтае пагадненне будзе толькі часовым, да таго моманту, калі ўзновіць працу парламент, абраны шляхам свабоднага волевыяўлення, сфармуецца новы ўрад. Пасля гэтага біце адзін аднаго колькі хочаце, толькі не забывайцеся на свае прамыя абавязкі - інакш электарат зноў адмовіць у даверы.

Дзеля справядлівасці трэба сказаць, што і рэжым панёс палітычныя страты. Арыштаваны Чыгір, якога ніхто не жадаў арыштоўваць. Уся краіна абмяркоўвае пытанне, калі прэзідэнт страчвае легітымнасць. «Аблом» з «інтэграцыяй» у красавіку ў Маскве, адхіленне «інтэгратараў» ад рычагоў улады ў Крамлі ў траўні. Узмацнілася настойлівасць АБСЕ вырашыць «канстытуцыйны крызіс шляхам дыялогу». На ўсё гэта, дзе значна, дзе ўскосна, паўплывала выбарчая кампанія, арганізаваная апазіцыяй.

Дзяржаўны чыноўнік, ад прэзідэнта да паспартысткі, - гэта не столькі асоба, колькі функцыя. Ён выконвае ў межах кампетэнцыі агульныя задачы, што не выключае барацьбы за вышэйшую пасаду, за пэўную ідэалогію і г.д. Таксама і апазіцыянеры павінны, напэўна, зразумець, што электарат іх выбірае не толькі за прыгожыя словы, прывабную знешнасць і апантаны бляск у вачах, а за тое, што яны будуць выконваць свае абяцанні і дзейнічаць як у складзе апазіцыі, так і ў складзе будучай улады, дакладна ў адпаведнасці з узятымі на сябе абавязкамі і паводле сваёй рэальнай ролі і значнасці.

Мы чакаем «круглага стала» апазіцыянераў. Тады, можа быць, стане магчымым «круглы стол» з удзелам улады. Пакуль жа лідары апазіцыі дэманструюць поўную нездольнасць кантраляваць сітуацыю і выяўляць чаканні выбаршчыкаў.

Сяргей Самасей

СПБ пратэстуе

Кіраўніцтва Саюза палякаў Беларусі (СПБ) выступіла з заявай, у якой каментуе змест дакумента «Аб дзейнасці Саюза палякаў і ўзаемадзеянні з ім», накіраванага Дзяржаўным камітэтам па справах рэлігій і нацыянальнасцяў у Савет Міністраў рэспублікі.

Кіраўніцтва СПБ са шкадаваннем адзначае, што матэрыялы Дзяржкамнаца з'яўляюцца своеасаблівым сведчаннем «грубага парушэння правоў польскай нацыянальнай меншасці ў Беларусі» і «усіх прававых норм, гарантаваных Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь, а таксама законамі «Аб нацыянальных меншасцях», «Аб мове», «Аб правах дзіцяці» і «Аб адукацыі». Апрача таго, гаворыцца ў заяве, гэты дакумент супярэчыць беларуска-польскаму пагадненню аб добрасуседстве і супрацоўніцтве, а таксама парушае ўсе іншыя міжнародныя акты, датычныя правоў асоб, якія адносяцца да нацыянальных меншасцяў. Дакумент Дзяржкамнаца, на думку кіраўніцтва СПБ, не толькі ігнаруе іх правы, але і ўключае «дырэктывы, накіраваныя на знішчэнне СПБ».

З гэтай нагоды Саюз палякаў Беларусі выказвае сваю нязгоду з такой палітыкай дзяржавы ў дачыненні да палякаў Беларусі і спадзяецца, што дакумент, падпісаны старшынёй Дзяржкамнаца Аляксандрам Білыкам, будзе належным чынам ацэнены адпаведнымі дзяржаўнымі органамі.

Марат Гаравы

АБСЕ ўсё ўладзіць?

Стала вядома папярэдняя праграма слуханняў па Беларусі, якія пройдуць 11—13 чэрвеня ў Бухарэсце пад эгідай Парламенцкай Асамблеі АБСЕ з удзелам прадстаўнікоў беларускіх афіцыйных улад, апазіцыі і няўрадавых арганізацый.

У спісе запрошаных на чэрвеньскія слуханні ад афіцыйных улад — дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі, намеснік кіраўніка адміністрацыі прэзідэнта Аляксандр Абрамовіч, кіраўнік Цэнтрвыбаркама Лідзія Ярмошына, старшыня Канстытуцыйнага суда Рыгор Васілевіч, кіраўнік Нацыянальнага цэнтра законапраектнай дзейнасці пры прэзідэнце Ігар Андрэеў і прадстаўнік Федэрацыі прафсаюзаў Беларускай. Апазіцыя на слуханнях будзе прадстаўлена дэпутатам Вярхоўнага Савета 13-га склікання, лідарамі двух палітычных партый — старшынёй Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада) Мікалаем Статкевічам і намеснікам старшыні Беларускага народнага фронту Леанідам Баршчэўскім, — былым старшынёй Канстытуцыйнага суда Валерыем Ціхінам, а таксама прадстаўнікамі Нацыянальнага выканаўчага камітэта («ценявога» ўрада рэспублікі).

«Трэці сектар» на слуханнях будуць прадстаўляць Беларускі Хельсінкскі камітэт, грамадзянская ініцыятыва «Хартыя'97», Інстытут даследаванняў Усход—Захад, Незалежны інстытут сацыяльна-эканамічных і палітычных даследаванняў, шэраг іншых няўрадавых арганізацый.

Чакаецца, што ўдзельнікі сустрэчы прыбудуць у сталіцу Румыніі 11 чэрвеня. У гэты ж дзень пройдзе першая пленарная сесія з агульнай дыскусіяй па тэмах «заканадаўчая ўлада», «СМІ» і «выбары». Абмеркаванне гэтых пытанняў прадоўжыцца 12 чэрвеня. Выніковае пленарнае пасяджэнне — 13 чэрвеня — будзе прысвечана падвядзенню вынікаў слуханняў і выпрацоўцы рэкамендацый.

ЛДП не згодна з тым, як «дзялілі кабанчыка»

Ліберальна-дэмакратычная партыя краіны (ЛДП) не згодна з прапанаваным АБСЕ складам дэлегацыі ад апазіцыі, якая возьме ўдзел у маючых адбыцца слуханнях па «беларускім пытанні». Пра гэта гаворыцца ў заяве кіраўніцтва ЛДП, распаўсюджанай 31 траўня г.г.

Нагадаем, што ў трохбаковых слуханнях па Беларусі, якія пад эгідай Парламенцкай Асамблеі АБСЕ пройдуць з 11 па 13 чэрвеня ў Бухарэсце, возьмуць удзел прадстаўнікі афіцыйных улад Беларусі, апазіцыі і шэрагу недзяржаўных грамадскіх арганізацый. У дакуменце, у прыватнасці, адзначаецца, што ЛДП вітае прапанову АБСЕ аб пачатку напярэдадні 20 ліпеня 1999 года (тэрмін заканчэння паўнамоцтваў А.Лукашэнкі) палітычнага дыялогу паміж апазіцыяй і афіцыйнымі ўладамі Беларусі. Аднак кіраўніцтва Ліберал-дэмакратычнай партыі «не разумее», чаму ў склад удзельнікаў дыскусіі не былі ўключаны лідары двух найбуйнейшых партый — ЛДП і БНФ, старшыня Вярхоўнага Савета Беларусі 13-га склікання Сямён Шарэцкі, а таксама старшыня Аб'яднанай грамадзянскай партыі Станіслаў Багданкевіч.

Разам з тым, кіраўніцтва партыі «задаволена» ўключэннем у склад дэлегацыі лідара Партыі камуністаў Беларускай Сяргея Калякіна, які, на іх думку, «сапраўды прадстаўляе пэўны працэнт беларускага грамадства». Як гаворыцца ў заяве, ЛДП таксама не разумее «якім чынам астатнія запрошаныя ўдзельнікі дыскусіі будуць аб чымсьці дамаўляцца», бо «не вызначана якія палітычныя сілы яны прадстаўляюць». З гэтай нагоды, Ліберальна-дэмакратычная партыя заяўляе, што калі ў палітычным дыялогу не будуць браць удзел усе прадстаўнікі «сапраўды ўплывовых, якія знаходзяцца ў апазіцыі да рэжыму А.Лукашэнкі, палітычных аб'яднанняў», то ЛДП будзе расцэньваць Бухарэсцкую сустрэчу як «ускосную падтрымку гэтага рэжыму пасля 20 ліпеня» і «спробу расколу дэмакратычных сіл Беларусі».

Заява накіравана кіраўніцтву кансультацыйна-назіральнай групы АБСЕ ў Беларусі, а таксама кіраўніку спецыяльнай рабочай групы па Беларусі ПА АБСЕ Адрыяну Севярыну і шэрагу дыпламатычных місій краін Еўрасаюза.

Юрый Пацёмкін

Польскі досвед не для нас

Вечарам 28 траўня ў Менску ў памяшканні інстытута Белпрампраект адбылася адкрытая дыскусія на тэму «10 гадоў кругламу сталу ў Польшчы. Вопыт грамадзянскай згоды». Яна была арганізаваная Пасольствам Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь, Беларускім калегіумам і Польскім інстытутам.

Спецыяльна для ўдзелу ў дыскусіі ў Менск прыбылі рэдактары шэрагу аддзелаў і вядучыя публіцысты «Газеты выборчай» з Варшавы. З беларускага боку ў дыскусіі ўзялі ўдзел вядомыя палітыкі, грамадскія дзеячы, вучоныя, журналісты. За яе ходам назіралі прадстаўнікі амбасадаў Турцыі, Чэхіі, Літвы, Індыі, Украіны і Казахстана ў Беларусі. Удзельнікамі дыскусіі адзначалася, што ў 1989 годзе круглы стол з удзелам камуністычных улад і апазіцыі быў унікальнай з'явай не толькі для самой Польшчы, але і для ўсіх краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы. Менавіта дзякуючы яму ўдалося пазбегнуць далейшай канфрантацыі ў грамадстве, стварыць глебу для грамадзянскага міру і згоды, у выніку чаго краіна стала на дэмакратычны шлях развіцця, перайшла ад таталітарнай сістэмы да дэмакратычнай дзяржавы.

Аднак аналізам вопыту грамадзянскай згоды ў Польшчы дыскусія сябе не вычарпала. Бадай, усё ж асноўнай праблемай, якую абмяркоўвалі яе ўдзельнікі, была магчымасць і перспектывы правядзення падобнага круглага стала ў Беларусі. З гэтай нагоды падкрэслівалася, што нягледзячы на ўсе адрозненні шмат у чым сітуацыя ў Польшчы ў 89-м падобная на сітуацыю ў Беларусі ў 99-м. У прыватнасці, гэта тычыцца стану эканомікі, слабой разрозненай апазіцыі. Пры гэтым, польскія журналісты падкрэслівалі, што значная роля і заслуга ў арганізацыі круглага стала з удзелам улады і апазіцыі належала тагачаснаму лідару краіны генералу Войцэху Ярузельскаму, які, на іхнюю думку, зразумеў, што чым далей, тым больш ён становіцца ў залежнасць ад Масквы.

У сваю чаргу, беларускія ўдзельнікі дыскусіі адзначалі, што такое развіццё падзей на Беларусі наўрад ці магчымае, бо ўлады яўна не зацікаўлены ў правядзенні круглага стала, больш таго, яны ўпэўнены, што неабходнасці ў яго правядзенні няма ніякай.

Вячаслаў Будкевіч

Атлантысты папярэдзілі

На прайшоўшай 31 траўня ў Варшаве сесіі Міжпарламенцкай Паўночнаатлантычнай асамблеі пастаянны камітэт (рабочы орган) гэтай міжнароднай арганізацыі прыняў спецыяльную рэзалюцыю аб палітычнай сітуацыі ў Беларусі. Пра гэта паведаміў удзельнік сесіі Мечаслаў Грыб, які 1 чэрвеня вярнуўся з Польшчы ў Менск.

Паводле словаў экс-спікера беларускага парламента, у рэзалюцыі выдзелены чатыры галоўныя моманты. Перш за ўсё, утрымліваецца заклік да прэзідэнта і ўрада Беларусі вярнуцца на дэмакратычны шлях развіцця і спыніць парушэнне правоў чалавека. Другі момант — прэзідэнта Беларусі папярэджваюць аб тым, што калі да 20 ліпеня г.г. у краіне не пройдуць дэмакратычныя выбары кіраўніка дзяржавы, асамблея перастане лічыць Аляксандра Лукашэнку дэмакратычна абраным прэзідэнтам. Трэці — звяртаецца ўвага кіраўніцтва ўсіх краін, што ўваходзяць у Міжпарламенцкую Паўночнаатлантычную асамблею, на сітуацыю з прэзідэнцкімі выбарамі ў Беларусі. Чацвёрты — утрымліваецца заклік да ўладаў Беларусі вызваліць усіх палітычных зняволеных, у прыватнасці экс-прэм'ера Міхаіла Чыгіра, дэпутатаў Вярхоўнага Савета 13-га склікання Уладзіміра Кудзінава і Андрэя Клімава.

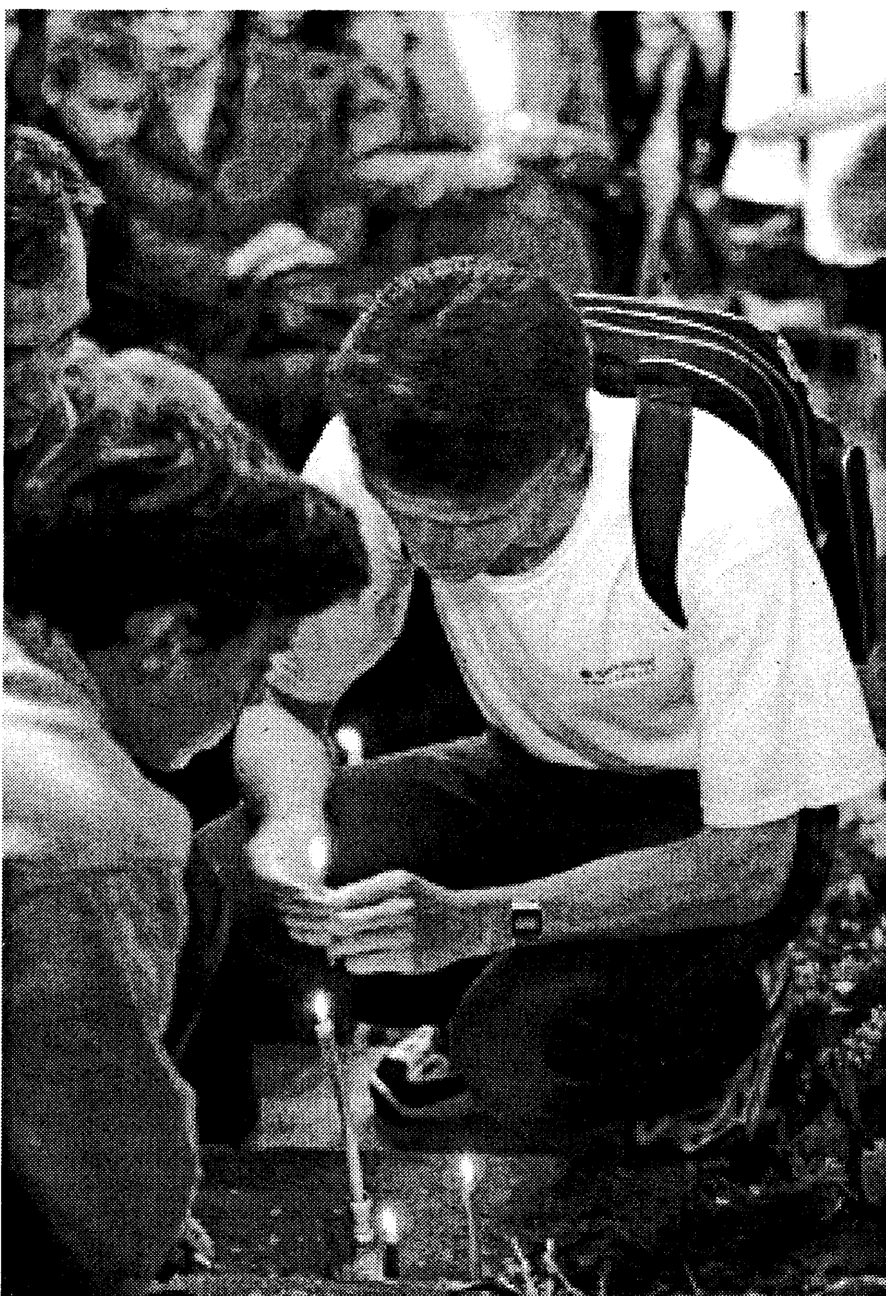
Беларуская Хадынка

Жахлівая трагедыя, у якую проста немагчыма паверыць, адбылася ўвечары 30 траўня ў самым цэнтры беларускай сталіцы. У страшэннай таўкатні, якая ўзнікла ў падземным пераходзе на станцыі метро «Няміга», загінула 52 чалавекі. Каля 300 чалавек атрымалі зняевечанні.

Прычынай катастрофы стаў вялікі дождж, які раптоўна пачаўся ў Менску каля 20.00. У гэты час каля Палаца спорту на праспекце Машэрава праходзілі масавыя гулянні пад агульнай назвай «Піўное свята «Аліварыя», санкцыянаваныя гарадскім выканаўчым камітэтам. Пры першых раскатах грому і кроплях дажджу тыя з маладых людзей, хто знаходзіўся блізу станцыі метро «Няміга», кінуліся шукаць сховішча ў падземным пераходзе.

Насустрач вясёламу натоўпу якраз выйшлі шматлікія пасажыры чарговага цягніка, якія прыехалі на свята. На прыступках перахода і адбылося сутыкненне. Падвыпіўшы натоўп адкінуў тых, хто падымаўся па лесвіцы, назад, пад зямлю. Нехта ўпаў на гранітную падлогу - пралілася першая кроў. На ёй нехта паслізнуўся, цягнучы за сабою іншых. Тых, хто ўпаў, пачалі таптаць.

Дождж мацнеў, і напор жадаючых застацца сухімі людзей нарастаў. З супрацьлеглага боку Нямігі, адтуль жа, дзе размешчаны Кафедральны Сабор і прыпынак грамадскага транспарту, ішло нямала людзей. Многія з іх таксама накіроўваліся да месца масавых гульняў у адпаведным стане і прыўзнятым настроі. Таму лямант натоўпу, які нёсся насустрач, быў успрыняты як натуральны адгалосак вяселля. А тут яшчэ з таго ж боку, ад Сабора, у пераход кінуліся прахожыя, якія ратаваліся ад дажджу...

Маладыя людзі прыносяць кветкі і запальваюць свечкі на месцы гібелі людзей. Вечар, 31 траўня...
Фота IREX/ProMedia

Сутыкненне было страшным. Праз вясёлыя крыкі і свіст прабіліся крыкі болю. Людзі падалі пад ногі натоўпу, што ўсё больш павялічваўся. За лічаныя хвіліны ў стометровы нешырокі пераход набілася больш як дзве тысячы чалавек. Стварыўся шчыльны жывы затор. Людзі, якія апынуліся побач, кажуць, што зямля пад імі напоўнілася глухім рокатам і пачала скаланацца.

У гэтым пекле выбіраліся наверх і выжывалі самыя моцныя. Яны пакідалі за сабой астатніх, літаральна размазаных па сценах, уціснутых у падлогу перахода, тых, хто задыхнуўся ў неверагоднай таўкатні. Людзі ў роспачы спрабавалі праврацца ў метро. Гэтыя спробы былі спынены дубінкамі нарадаў міліцыі. Паводле сведчанняў відавочцаў, міліцыянты крычалі: «Выстраіцца ў чаргу! Заходзіць па аднаму!» Аднак некатарай частцы натоўпу, разбіўшы шкляныя дзверы, усё ж удалося прабіцца ў метрапалітэн. Загінуў адзін з міліцыянтаў, некалькі з іх атрымалі сур'ёзныя раненні.

Пад'ехаўшыя прыкладна ў 20.20 нарады міліцыі і брыгады «Хуткай дапамогі» пачалі прымаць першых пацярпелых. І першыя трупы. Людзі выбіраліся з-пад зямлі, выносілі сяброў і ў знямозе падалі на зямлю. А з-пад зямлі даносіліся крыкі болю тых, хто ніяк не мог выбрацца з гэтай пякельнай мясарубкі.

Рэанімацыйнае аддзяленне бліжэйшых шпіталяў NN 1, 2 і 3 перапоўніліся практычна адразу. Толькі ў другую бальніцу прывезлі больш за 60 параненых. Самае вялікае на Беларусі рэанімацыйнае аддзяленне ў бальніцы хуткай дапамогі, разлічанае на 25 месцаў, прыняло ў гэтую ноч каля 100 чалавек. Мы былі там праз дзве з паловай гадзіны пасля трагедыі, а машыны з ахвярамі беларускай Хадынкі ўсё пад'язджалі і пад'язджалі. Як расказаў адзін з санітараў, у першыя паўгадзіны людзей прывозілі не толькі на міліцэйскіх машынах і машынах «хуткай дапамогі», але і проста на «легкавушках» і мікрааўтобусах - па 8-10 чалавек у кожным.

Стомленыя, раздражнёныя, знерваваныя ўрачы не маюць жадання (ці проста не паспяваюць) дзяліцца з журналістамі інфармацыяй. Замест іх гэта робіць нарад міліцыі. Ён спрабуе адабраць у фотакарэспандэнтаў плёнку, на якой адлюстраваны кадры работы медыкаў. Толькі адзін з медыкаў, адвёўшы нас убок, паведаміў, што ў гэтую бальніцу прывезлі 9 трупаў, а 6 чалавек памерла ўжо тут:

- Чаму яны адбіраюць у Вас плёнку? Чаму зноў хочуць нешта ўтаіць?

Гэты ж чалавек паведаміў нам, што асноўныя дыягназы ў прыбыўшых - страсенне мозга, перालом асновання чэрапа, сцісканне груднай клеткі, пераломы канечнасцей. Урэшце рэшт нам удалося сфатаграфаваць счарнелы ад удушша труп неапазнанай дзяўчыны. Гэта жахлівае ёй ляжыць у нейкім закутку, побач з медычнай каталкай на голай падлозе.

Сваякі пацярпелых ахутаны неверагодным горам. Яны тэлефануюць у іншыя бальніцы, дахаты, выстраіліся ў чаргу ля адзінага таксафона. Проста плачуць ці ходзяць, абхапіўшы галовы рукамі. Самыя гаваркія суразмоўцы - тыя, хто нязначна пацярпеў. Яны паведамляюць большасць падрабязнасцяў трагедыі.

Так што сказаць, што ў прыёмных аддзяленнях менскіх шпіталяў у гэтую ноч было горача - значыць, нічога не сказаць. Змучаны медперсанал, параненыя з лёгкімі траўмамі і сваякі, незлічоныя сваякі тых, хто ляжаў пад кропельніцамі і на аперацыйных сталах. Звестка пра жахлівае здарэнне распаўсюдзілася па гораду імгненна. Людзі ў адчаі абрывалі тэлефоны, маталіся ад бальніцы да бальніцы ў пошуках невярнуўшыхся дадому дзяцей і сяброў. Так атрымалася, што пераважная большасць ахвяраў гэтай трагедыі - падлеткі ад 13 да 17 гадоў.

У прыёмным пакоі 2-й бальніцы разгаварыліся з хлопцам гадоў 15-ці. Яго імя Руслан. У пераходзе ён быў разам з двума сябрамі і дзвюма сяброўкамі:

- Мы футбольныя фанаты, таму ведаем, як сябе паводзіць у такім натоўпе, - закрываць галаву і прабівацца да выхаду. Але вось яны (паказвае на дзяўчат) гэтага не ведаюць. І яны слабейшыя. Ёй вось пашанцавала. А Таньку мы толькі што знайшлі - яе павезлі кудысьці з пераломам шчыкалаткі. Цяпер вось шукаем яшчэ аднаго сябра. Што з ім - баюся нават думаць.

Менавіта Руслан паведаміў, што міліцыя не пускала людзей у метро. І яшчэ ён увесь час, як заведзены, паўтараў:

- Самае камічнае, што ўсё гэта здарылася з-за дажджу...

Міліцыянт на ўваходзе ў рэгістратуру не пусціў, але сказаў, што паводле іх спісаў, з «двойкі» павязлі 25 ці 28 трупаў. З 2-й бальніцы едзем у 3-ю, што каля стадыёна «Дынама». Там паведамілі, што да іх прыехала дзесяць машын «хуткай дапамогі» з пацыентамі. Яны ж прывезлі два трупы. «Едзьце ў 9-ю ці 10-ю, - параіў санітар, - нябожчыкаў звозяць туды. У 9-й бальніцы знаходзіцца судмедэкспертыза, а 10-я - самы вялікі ў горадзе морг». Пад'ехаўшы ў «дзявятку», мы высветлілі, што туды паступіла 25 параненых і 10 памерлых.

Каля гадзіны ночы мы зноў апынуліся каля бальніцы «хуткай дапамогі». Там удалося стаць сведкамі разгрузкі міліцэйскага грузавіка, які прывёз страшны груз з 9-й і 4-й бальніц. Загінуўшыя ляжалі ўпавалку, іх было не менш як дзесяць. Паталагаанатамы-прафесіяналы выносілі трупы з дапамогаю міліцыянтаў. Маладыя хлопцы ў форме былі смяротна бледныя і ўвесь час курылі. Некаторыя з іх уціскалі галовы пры кожным стуку скалепа цела аб каталку.

Да гэтага часу ў бальніцы хуткай дапамогі ўжо быў вывешаны спіс з 32-х чалавек, якія засталіся там на ляўчэнне. Большасць аперацый ужо была праведзена. А паток людзей, якія шукалі сваіх згінуўшых дзяцей, не слабеў. Пасля паездак па рэанімацыйных аддзяленнях большасці бальніц, многія з іх накіроўваліся ў «дзесятку» - тую самую, дзе размяшчаецца самы вялікі ў Менску морг.

Ул.інф.

Прэзідэнт заклікаў не судзіць

У прэзідэнта Беларусі прайшла рабочая нарада з кіраўнікамі міністэрстваў і ведамстваў органаў дзяржкіраўніцтва, якія займаюцца высвятленнем прычын і абставінаў трагедыі, якая адбылася вечарам 30 траўня ў Мінску. Адкрываючы нараду, кіраўнік дзяржавы звярнуўся да беларускага народа, родных загінуўшых і пацярпеўшых з просьбай «не абвінавачваць і не судзіць...»

«Гэта гора не толькі тых, чые сваякі загінулі, гэта гора і маё, і кіраўніцтва ўсёй краіны», — заявіў Аляксандр Лукашэнка. Звяртаючыся да службовых асоб, прэзідэнт заклікаў іх «не спрабаваць каго б там ні было абвінавачваць зараз, не спрабаваць абляіць тое ці іншае ведамства». Паводле ягоных слоў, створана Дзяржаўная камісія, пракуратурай распачата крымінальная справа — «ёсць каму расследаваць», камісія ўнясе свае прапановы прэзідэнту і рашэнне будзе прынята на самым высокім узроўні. А.Лукашэнка таксама папрасіў, «каб тое, што адбылося, не паслужыла прычынай расколу ў грамадстве». «І абсалютна недапушчальна, бесчалавечна, спрабаваць разыграць палітычную карту на чужым горы», — сказаў прэзідэнт.

Алег Сакалоў

Трагедыя - сведчанне амаральнасці ўлады

Кіраўнік грамадскай камісіі па расследаванні абставінаў трагедыі 30 траўня, выконваючы абавязкі старшыні Беларускага народнага фронту Леанід Баршчэўскі лічыць, што тое, што здарылася, з'яўляецца «яркім сведчаннем амаральнасці ўладаў».

Паводле ягоных слоў, падзеі 30 траўня ў Менску паказалі, што цяперашнія афіцыйныя ўлады «даўно не клапоцяцца аб бяспецы людзей»; надта відавочна гэта прадэманстравалі афіцыйныя СМІ, каменціруючы трагедыю, якая здарылася. Як кіраўнік грамадскай камісіі, Л.Баршчэўскі лічыць: улады ў чарговы раз спрабуюць схаваць ад людзей праўду, запэўніваючы ў тым, што ў дадзеным здарэнні ніхто не вінаваты. Пра гэта гаворыць і склад афіцыйнай камісіі, у якую, паводле слоў Л.Баршчэўскага, увайшлі людзі, ускосна вінаватыя ў трагедыі, якая разыгралася, — старшыня Мінгарвыканкама Уладзімір Ярмошын, міністр унутраных спраў Юрый Сівакоў і сакратар Савета бяспекі Віктар Шэйман.

Трэба сказаць, што гэткага ж меркавання прытрымліваецца і спікер Вярхоўнага Савета Беларусі 13-га склікання Сямён Шарэцкі. На прэс-канферэнцыі, якая адбылася пасля стварэння грамадскай камісіі ўвечары 31 траўня, ён сказаў: «Не варта на людскім горы рабіць палітыку, аднак нельга не адзначыць і таго факту, што, калі б улады так клапаціліся аб ахове людзей, як яны клапоцяцца аб ахове сваіх асабістых персон, гэтай трагедыі не здарылася б».

Разам з тым усе ўдзельнікі камісіі падкрэслілі, што лічаць вінаватымі ў тым, што здарылася, не шэраговых міліцыянтаў, якія самааддана спрабавалі прадухіліць трагедыю, а тых, «хто аддаваў бяздумныя загады». Гэтыя людзі, на думку членаў грамадскай камісіі, «праявілі не проста непрафесіяналізм, а злачынны непрафесіяналізм». Грамадская камісія звяртаецца да ўсіх, хто можа паведаміць дадатковыя звесткі аб тым, што здарылася 30 траўня ў Менску, з просьбай званіць па тэлефоне (017) 213-30-08.

Юрый Пацёмкін

Усе вінаватыя - адкажуць!

Шэраг вядомых палітычных, грамадскіх і прафсаюзных дзеячоў Беларусі паставілі свае подпісы пад заявай, у якой уся віна за трагічныя падзеі, што адбыліся ў Мінску 30 траўня, ускладаецца на беларускія ўлады.

«Каб трагедыя не паўтарылася, трэба бачыць яе прычыны, — гаворыцца ў заяве. — Стала відавочна: шматлікія і шматлюдныя сілавыя структуры ўтрымліваюцца рэжымам, каб душыць апазіцыйныя палітычныя акцыі, каб абараняць рэжым ад народнага гневу, а не каб бараніць людзей ад стыхіі. Паўсюль ў свеце адпаведныя органы ўлады і сілы праваларадку існуюць для таго, каб прадбачыць і прадухіляць непажаданае для бяспекі грамадзян развіццё падзей. У Беларусі ўлада прадухіляе небяспеку для самой сябе».

Трагедыя, адзначаецца ў заяве, «наспявала даўно», паколькі ў рэспубліцы «стала звычайнаю практыкай, калі на афіцыйналаджаных святкаваннях бясплатна раздаюць піва і іншыя алкагольныя напоі, у тым ліку непаўналетнім».

«Усе вінаватыя за трагедыю адкажуць перад справядлівым судом», —перакананыя аўтары заявы, сярод якіх — Станіслаў Шушкевіч, Сямён Шарэцкі, Леанід Баршчэўскі, Мікола Купава, Мікола Анціповіч і іншыя грамадскія і палітычныя дзеячы краіны.

Наталля Кулагіна

Ярмошын, Сівакоў, Шэйман...

Старшыня Мінскага гарвыканкама Уладзімір Ярмошын, міністр унутраных спраў Беларусі Юрый Сівакоў і сакратар Савета бяспекі Віктар Шэйман, якія не змаглі стварыць у краіне сістэму бяспекі пры правядзенні масавых мерапрыемстваў і забяспечыць яе эфектыўную дзейнасць у сталіцы, павінны пайсці ў адстаўку.

Такую заяву распаўсюдзіла 1 чэрвеня кіраўніцтва прафсаюза работнікаў аўтамабільнага і сельскагаспадарчага машынабудавання. Як адзначаецца ў дакуменце, асноўная прычына таго, што здарылася ў падземным пераходзе сталічнай станцыі метро «Няміга» — адсутнасць адказнасці ў органах дзяржаўнага кіравання. Недапушчальна, каб службовыя асобы, дзяржаўнай функцыяй якіх з'яўляецца забеспячэнне бяспекі і захаванасці жыцця грамадзян, не былі прыцягнуты да адказнасці. «Няма ў дзяржаўным, грамадскім жыцці і дзейнасці простых выпадковасцяў, — гаворыцца ў заяве. — Кожная выпадковасць абумоўлена заканамернасцямі некампетэнтнага і безсістэмнага кіравання, халатных, безадказных адносін да выканання службовых абавязкаў кіраўнікоў і службовых асоб. Калі на вытворчасці адбываецца няшчасны выпадак са смяротным зыходам, адказнасць нясе кіраўнік прадпрыемства і непасрэдна адказныя за арганізацыю працы на вытворчым участку. Гэтаксама пры правядзенні масавых мерапрыемстваў павінна дзейнічаць сістэма, якая выключае любыя выпадковасці, што могуць прывесці да якіх-небудзь непажаданых наступстваў».

На думку кіраўніцтва аднаго з буйнейшых прафсаюзаў краіны, відавочны той факт, што ўлады не паклапаціліся аб бяспецы людзей у дзень масавых гулянняў 30 траўня. Не лепшым аказаўся выбар месца і часу правядзення забаўляльнага мерапрыемства з рэкламай цыгарэт і піва падчас аднаго з галоўных рэлігійных святаў — Сёмухі.

Юрый Аляксееў

Арэндаваць стала танней

Рэзкае зніжэнне ў Беларусі сярэднямесячнай заробкай платы ў даляравым эквіваленце і ў цэлым жыццёвага ўзроўня грамадзян абумовіла значнае змяншэнне пакупніцкай здольнасці насельніцтва. Працэс «зніжэння» таксама адлюстраваўся на кошце арэнды жылля.

У цэлым, цэны на нерухомую маёмасць паўзуць уніз ужо з пачатку 1997 года. Сёння сярэдні кошт аднапакаёвай кватэры новай планіроўкі - 9 800 даляраў ЗША; двухпакаёвай - 12 200 даляраў ЗША, трохпакаёвай - 15 900 даляраў замест адпаведна: 10 600, 13 700 і 17 200 даляраў у пачатку 1997 года. (Больш падрабязна - у ПАГОНІ ад 27.05.99 года «Кошты на кватэры папаўзлі ўніз...»). Кошт арэнды жылля таксама знізіўся. З мінулага года - прыблізна на 25 працэнтаў. Калі ў 1998 годзе за аднапакаёвую кватэру штомесяц трэба было ў сярэднім аддаць 50 даляраў, то цяпер толькі 35.

Па-ранейшаму цана арэнды жылля залежыць ад колькасці пакояў, паверху дома, дзе размешчана здаваемая кватэра, планіроўкі, ад наяўнасці мэблі, тэлефона ды інш. Апошнім часам карыстаюцца попытам аднапакаёвыя кватэры ў цэнтры горада з мэбляй і тэлефонам. Наяўнасць тэлефона наогул узнімае кошт здаваемага жылля адразу на 20-30 працэнтаў. Амаль «нулявы» попыт на жыллё без мэблі і тэлефона ў мікраёнах «Дзевятоўка» і «Вішнявец». Яшчэ цяжэй здаць у арэнду жыллё на год, два і г.д., нягледзячы нават на 10-15-працэнтнае зніжэнне цаны арэнды.

Рынак арэнды жылля цяпер насычаны разнастайнымі прапановамі: ад васьміпакаёвага 3-павярховага катэджа (200 даляраў штомесяц, здаецца на год) да чатырохпакаёвай кватэры з мэбляй і тэлефонам па вуліцы Горкага за 100 даляраў ЗША штомесяц. У цэлым агульная карціна прапаноў арэнды жылля адлюстравана **ў табліцы.**

Як бачым, рынак нерухомай маёмасці ў Беларусі перажывае нялепшыя часіны. Прапановы перавышаюць попыт у некалькі разоў, пры гэтым як на рынку «другаснага» жылля, так і на рынку арэнды жылля. Паводле меркаванняў эканамістаў аналітычнага цэнтра «Рынкавая эканоміка», павышэнне кошту арэнды магчымае толькі ў двух выпадках:

1) ударажання платы за камунальныя паслугі (падрабязней пра гэта - у ПАГОНІ N34(411) ад 18 траўня 1999 года ў артыкуле С.Міронава «Рынкавы сацыялізм скончыцца на Беларусі ў XX стагоддзі?»);

2) узрастання сярэднямесячнага заробку з сённяшняга ўзроўня ў 23 даляры ЗША хаця б да ўзроўня снежня 1994 года - 91 даляр ЗША.

Нягледзячы на тое, што арэндаваць кватэру стала ў бягучым годзе танней (у даляравым эквіваленце) у параўнанні з 1994-1998 гадамі, сярэдняя цана арэнды перавышае сярэднямесячную заробную плату больш як у паўтара раза. Магчымасці грамадзян рэспублікі ў арэндзе жылля з пачатку прэзідэнцтва Лукашэнкі знізіліся на 400 працэнтаў, г.зн. з мажлівасці найму 3-пакаёвай мебелізаванай кватэры з тэлефонам да магчымасці найму пакойчыка 2,5 на 3,5 метраў з голымі сценамі. Пытанне наконт фінансавых здольнасцяў грамадзян Беларусі па набыццю жылля ва ўласную маёмасць у 1999 годзе, на нашу думку, закранаць не варта. Гэтыя здольнасці роўныя 0,01 працэнта, і іх кіраўнік дзяржавы разам са сваім апаратам спрабуе таксама знізіць. Але куды ж?

Няўжо следам за спецлукашэнкаўскімі філалагічнымі тэрмінамі (рынкавы сацыялізм, аднане і г.д.) трэба будзе вынаходзіць новую дзесятковую сістэму лічбаў для Беларусі: са шматлікімі нулямі да і пасля коскі.

Кацярына Зволін

Табліца

Месцаразмяшчэнне	Колькасць пакояў	Планіроўка	Наяўн. мэблі	Наяўн. тэл.	Арэнда за месяц у USD
вул. Дамброўскага	1	хрушч.	+	+	35
вул. Каліноўскага	1	хрушч.	+	-	35
вул. Горкага	1	новая	-	-	40
пр-т Касманаўтаў	1	хрушч.	+	-	40
вул.Шчорса	1	новая	+	-	35
вул.Урублеўскага	1	брэжн.	+	+	40
пр-т Будаўнікоў	1	брэжн.	-	-	30
м-н Вішнявец	1	новая	-	-	25
вул.Мендзялеева	1	хрушч.	+	+	35
вул.Дзяржынскага	1	новая	-	-	25
пр-т Я.Купалы	1	брэжн.	+	+	40
м-н Фолюш	1	новая	-	+	40
вул. Л.Чайкінай	1	хрушч.	+	+	40
вул. Гая	1	хрушч.	+	-	35
вул. В.Соламавай	1	хрушч.	+	-	30
вул. Рэпіна	1	новая	+	-	35
вул.Урублеўскага	2	хрушч.	-	-	40
пр-т 40 гадоў Перамогі	2	новая	-	-	40
вул. Рэпіна	2	новая	+	+	60
вул. Таўлая	2	новая	-	+	50
вул. Дзяржынскага	2	новая	+	-	35
вул. Ліможа	2	новая	-	-	30
пр-т Касманаўтаў	2	хрушч.	+	+	45
пр-т Я.Купалы	2	брэжн.	+	+	60
вул. Шчорса	2	новая	+	+	55
вул. Церашковай	2	хрушч.	+	-	50
вул. Горкага	3	новая	+	+	100
пр-т Касманаўтаў	3	хрушч.	+	+	65
пр-т Будаўнікоў	3	брэжн.	+	+	70
вул.Урублеўскага	3	хрушч.	+	-	55
м-н Вішнявец	3	новая	-	-	50
вул. Дзяржынскага	3	новая	-	-	50
вул. Горкага	4	новая	+	+	100
вул.Дамброўскага	4	хрушч.	-	+	70

Даляр узмацніўся толькі на біржы

На мінулым тыдні (24—30 траўня) курс даляра ЗША да беларускага рубля павялічыўся толькі на Беларускай валютна-фондавай біржы. Рост склаў 0,8 працэнта (з 248.000 да 250.000 рублёў).

Біржавы кошт нямецкай маркі знізіўся на 0,3 працэнта (са 134.300 да 133.850 рублёў), еўра — на 0,1 працэнта (з 261.900 до 261.700 рублёў). Расійскі рубель падаражэў на 1,7 працэнта (з 10.060 да 10.230 рублёў). Каціроўка долара да безнаяўнага рубля на пазабіржавым рынку знізілася за тыдзень на 2,5 працэнта (з 495.000—520.000 да 485.000—505.000 рублёў).

На ранейшым узроўні застаўся курс долара на «чорным» рынку наяўнай валюты (435.000—440.000 рублёў пры куплі, 445.000—450.000 рублёў пры продажы) і ў абменных пунктах камерцыйных банкаў (290.000—300.000 рублёў пры куплі, 300.000 рублёў пры продажу).

З пачатку месяца «чорны» наяўны курс долара ЗША узрос на 7,3 працэнта, біржавы безнаяўны — на 2 працэнта, пазабіржавы безнаяўны — на 1 працэнт, банкаўскі наяўны — не змяніўся.

Афіцыйны курс долара да расійскага рубля, які ўстанаўлівае Цэнтральны банк РФ, знізіўся за мінулы тыдзень на 0,9 працэнта (з 24,65 да 24,44 рубля), з пачатку месяца — узрос на 0,9 працэнта.

Дзмітрый Уласаў

Нялёгкія часы для багатых працягваюцца

Паводле дадзеных рэкламнай перыёдыкі, напрыканцы вясны ў 320-тысячным Гродне прапаноўвалася да продажу 35 катэджаў (дамоў) і каля 200 кватэр. З іх удзельная вага аднапакаёвых кватэр склала восем працэнтаў, чатырохпакаёвых - 18 працэнтаў, пяці-шасціпакаёвых - крыху болей за адзін працэнт. Па 35-36 працэнтаў прапанаваў прыпала на дзвюх-трохпакаёвыя кватэры.

Рынкавыя кошты гарадзенскіх кватэр вельмі адрозніваліся ў залежнасці ад колькасці пакояў, выгодаў і прэстыжнасці раёна. Так, цана аднапакаёвых кватэр вагалася ад 8,2 да 11 тысяч даляраў (сярэдні кошт 9,8 тысяч даляраў), 2-пакаёвых - 4,2-18,4 тысяч даляраў, (13,2 тысячы даляраў), 3-пакаёвых - 11,9-24 тысячы даляраў (18,6 тысячы USD), 4-пакаёвых - 13,8-51 тысяча даляраў (сярэдні кошт 21,2 тысячы ЗША).

Калі параўнаць сярэднія рынкавыя кошты гарадзенскіх кватэр на пачатак студзеня гэтага года і канец красавіка, то заўважаецца, што мясцовыя пакупнікі аддаюць перавагу танным аднапакаёвым кватэрам - іх цэны ў сярэднім за чатыры месяцы выраслі на 6,5 працэнта. Але кошты прэстыжных чатырох-пяціпакаёвых кватэр за гэты перыяд часу крыху знізіліся (у сярэднім на 7,8 працэнта), што сведчыць пра нялёгкія для мясцовых бізнесоўцаў часіны. І не толькі для іх. Сярэднія цэны дзвюх-трохпакаёвых кватэр за гэты перыяд практычна не змяніліся.

Каля 20 працэнтаў прапанаваных катэджаў і дамоў размяшчалася ў цэнтры Гродна. Дыяпазон коштаў - ад 6,5 тысячы даляраў за дом без выгодаў (агульнай плошчай 37 кв.м) да 58 тысяч даляраў за 3-павярховы асабняк з усімі выгодамі (участак зямлі 7,4 соткі). Цэны дамоў на ўскрайках Гродна, у асноўным, укладваліся ў 28 тысяч даляраў (памер прысядзібных участкаў - ад 3-х да 20-і сотак).

Гарадзенская прапанова нерухомай маёмасці апошнім часам ў 3,5 раза перавышала попыт на яе. Тыповымі былі аб'явы: «Куплю кватэру танна». Таму нядзіўна, што некаторыя гарадзенскія кватэры (перш за ўсё гэта датычыць дарагіх чатырох-пяціпакаёвых кватэр вялікай плошчы) значацца ў спісах на продаж яшчэ са снежня 1998 года.

Сяргей Кануннікаў

Курсы валют

На 2 чэрвеня Нацыянальны банк Беларусі ўстанавіў наступныя афіцыйныя курсы валют:

даляр ЗША — 251.000 беларускіх рублёў; еўра — 261.692,60; нямецкая марка — 133.801,30; расійскі рубель — 10.270. У параўнанні з учарашнім днём афіцыйны курс даляра не змяніўся.

На «чорным» рынку наяўнай валюты ў Мінску раніцай 2 чэрвеня даляр куплялі па 430.000—435.000 і прадавалі па 440.000—445.000 рублёў.

У параўнанні з учарашнім днё курс не змяніўся.

Дзмітрый Уласаў

Зніжаецца колькасць смецця на душу насельніцтва

Аднойчы, пралятаючы над абшарамі нашай краіны, Аляксандр Лукашэнка падлічыў, што Беларусь па колькасці нелегітымнага смецця на душу насельніцтва займае непрыстойнае месца сярод іншых цывілізаваных дзяржаваў. І тады прэзідэнт даў загад добра падмесці беларускі майдан, а заадно вымесці са службовых пасадаў тых, хто дрэнна змагаецца са смеццем ды іншымі антысанітарнымі з'явамі.

У рэчышчы генеральна-прэзідэнцкай лініі дзейнічала і Гарадзеншчына. І небезвынікова. На фоне іншых абласцей рэспублікі яе абшары маюць неблагі выгляд. Гэта адзначыў і намеснік міністра прыродных рэсурсаў і ахоны навакольнага асяроддзя Васіль Падаляка, які выступіў на травеньскай калегіі абласной падведамаснай структуры. А зроблена і на самой справе нямала. За апошнія 1,3 года ў вобласці ліквідавана 802 звалкі смецця ды іншых адкідаў, ачышчана ад хлама 5540 гектараў лясных угоддзяў, палепшыўся санітарны стан населеных пунктаў, механізаваных двароў, фермаў і г.д., падабраны 533 мініпалігоны для складзіравання бытавых адкідаў у вёсках. Сістэмна гэтая работа вядзецца ў Смаргонскім, Слонімскім, Навагардскім раёнах, у горадзе Лідзе.

І ўсё ж калегія аблкампрыроды прызнала недастатковай працу ў вобласці па паляпшэнню санітарнага стану населеных пунктаў і навакольных тэрыторыяў. А начальнікі Гарадзенскай, Астравецкай, Ашмянскай інспекцыяў папярэджаны: у выпадку непрыняцця належных мераў, накіраваных на павышэнне эфектыўнасці кантролю за санітарным станам тэрыторыяў, яны будуць звольнены з займаемых пасадаў. Намеснік старшыні Гарадзенскага аблвыканкама Віктар Чорны выказаў незадавальненне арганізацыяй збору бытавых і прамысловых адкідаў, што падпадаюць другаснай перапрацоўцы.

Вад Айдараў

Плаціць давядзецца больш

У траўні павысіліся памеры збораў з уладальнікаў транспартных сродкаў за паслугі, якія аказвае Дзярж-аўтаінспекцыя.

Цяпер, каб атрымаць нумарныя знакі на аўтамабіль, прыйдзецца заплаціць 3,6 млн. руб. За знакі павышанай якасці Д, К, М трэба будзе выкласці ажно 8,5 млн. руб, за нумарныя знакі "транзіт" — 500 тыс. руб. Кошт нумарных знакаў на матацыкл складае 1 млн. руб., а калі вы захочаце набыць знакі са светаадлюстравальнай паверхняй, то давядзецца заплаціць 2,4 млн. руб., а на прычэп — 1,5 і 3,5 млн. руб. адпаведна.

Тэхнічны пашпарт транспартнага сродку новага ўзору каштуе ўжо 1,5 млн. руб., старога — 25 тысяч, знак адрознення Рэспублікі Беларусь (BY) — 200 тысяч.

Перш чым ехаць у ДАІ на тэхагляд аўтамабіля, неабходна мець квіток на суму 125 тыс. руб., за матацыкл і прычэп — 50 тысяч. Акрамя гэтага трэба заплаціць 150 тысяч рублёў за сертыфікат аб яго праходжанні.

Каб іспыт здаваць экзамен у МРЭА ДАІ па правілах дарожнага руху і ваджэнню аўтамабіля, неабходна запасіцця квітком на суму 170 тысяч рублёў, па ваджэнню матацыкла — 100 тысяч. А вадзіцельскае пасведчанне новага ўзору з талонам да яго каштуе 1,6 млн. руб., старога — 30 тысяч. Кожная камп'ютарная паслуга па рэгістрацыі, перарэгістрацыі, зняцці з уліку транспарту, выдачы даведак аб транспарце, які знаходзіцца ў вышуку, каштуе цяпер 60 тысяч рублёў. Транспарціроўка пашкоджаных транспартных сродкаў па заяве ўладальнікаў абыйдзецца ў 800 тыс. руб., а дастаўка транспарту на штрафную стаянку — 500 тысяч рублёў.

За нумарныя знакі і пасведчанні аб рэгістрацыі на аўтамабілі і матаклякскі інвалідаў, якія атрыманы бясплатна ці на ільготных умовах, зборы не бяруцца. Захавалася ільгота аб аплаце 50% устаноўленых ставак за знакі, якія выдаюцца на транспартныя сродкі ветэранам і інвалідам вайны, пенсіянерам па ўзросту.

Валянціна Чурыла, «ГС»

Бюджэт напоўняць аўтамабілісты

У адпаведнасці з Дэкрэтам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь N8 і Указам N100 «Аб парадку і ўмовах правядзення абавязковага страхавання грамадзянскай адказнасці ўладальнікаў транспартных сродкаў», з першага ліпеня 1999 года пачынаецца страхаванне грамадзянскай адказнасці ўладальнікаў транспартных сродкаў. У выпадку адсутнасці страхоўкі будуць выкарыстоўвацца штрафныя санкцыі да 15 мінімальных заробкаў.

У N24(401) ПАГОНІ ад 6 красавіка 1999 года пабрабязна паведамлялася наконт памеру страхавых унёскаў (у сярэднім 20 даляраў у год для легкавых аўтамабіляў і 40 даляраў для таксі). А таксама адзначалася, што да 15 траўня бягучага года павінны ўжо будуць з'явіцца першыя страхавыя кампаніі, якія атрымалі спецыяльную ліцэнзію. Так і здарылася. На сённяшні дзень ужо сем беларускіх страхавых кампаній маюць ліцэнзіі на права правядзення страхавання грамадзянскай адказнасці ўладальнікаў транспартных сродкаў. Гэта «Альвена», «Багач», «Белдзяржстрах», «Белзнешстрах», «Індзяржстрах» і «Купава». З іх поўнасцю дзяржаўнай кампаніяй з'яўляецца толькі «Белдзяржстрах», астатнія - камерцыйныя, хаця ў некаторых з іх і ёсць доля дзяржаўнага капіталу. Прыкладам, «Індзяржстрах» і «Белзнешстрах».

Увядзенне новага віду абавязковага страхавання, адпаведна меркаванняў незалежных эканамістаў, забяспечыць папаўненне за год бюджэту на два трыльёны чатырыста мільярдаў рублёў. І гэта нягледзячы на тое, што не ўсе ўнёскі пойдуць у вышэйуказаны цэнтралізаваны дзяржаўны фонд грашовых сродкаў. Але гэта наўрад ці штосьці грунтоўна зменіць ў дэфіцыце рэспубліканскага бюджэту, які толькі на пачатак года складаў 33 трыльёны 528 мільярдаў беларускіх рублёў. Пажадана было б, каб грошай хапіла на кампенсаванне стратаў пацярпелым у выніку дарожна-транспартных здарэнняў, а бюджэт пачакае.

Сяргей Міронаў

ПАРАЛЕЛІ

Нязьменнай застаецца толькі геаграфія

12 сакавіка закончылася эпоха падзелу Эўропы згодна з паразуменьнем у Ялце. Гэтая дата, напэўна, трапіць - ды ўжо трапіла - на старонкі гістарычных падручнікаў. 12 сакавіка адыходзіць у мінулае ненатуральны падзел Эўропы, адыходзіць у мінулае палітыка мілітарных блёкаў, раўнавагі страху ды Бэрлінскай сьцяны. Палякі, чэхі ды вугорцы вяртаюцца ў сям'ю свабодных народаў, уступаючы ў палітычныя ды мілітарныя структуры Захаду. Таму 12 сакавіка адкрываецца новая карта эўрапэйскай гісторыі. Адбылося гэта дзякуючы імкненьням народаў Цэнтральнай Эўропы ды палітыкі Злучаных Штатаў Амэрыкі, якія яшчэ раз пацьвердзілі ролю лідара ў сьвеце. Як напісаў прэзыдэнт Біл Клінтан у артыкуле, які апублікавала польская прэса ў дзень пашырэньня NATO: «Гісторыя навучыла амэрыканцаў, што іх бясьпека зьвязана непасрэдна зь бясьпекай Польшчы». І таму гарантыі NATO зьяўляюцца сапраўднымі гарантыямі.

Вялікі французскі палітык Шарль дэ Голь сказаў некалі, што пастаянная зьяўляецца толькі геаграфія, а геапалітыка заўсёды зьменная. Гэтыя словы былі сказаны ў кантэксце таго, што французы пераламалі стэрэатып вечнай францускa-нямецкай варожасьці. Польская ж геапалітыка вызначалася на працягу двух стагодзьдзяў разьмяшчэньнем паміж Нямеччынай і Расеяй. Для некалькіх пакаленьняў палякаў такі стан рэчаў быў крыніцай няшчасьцяў. 12 сакавіка геаграфічнае разьмяшчэньне Польшчы не зьмянілася, але зьмянілася геапалітыка. Польская дыпляматыя, польскія аналітыкі пачынаюць рабіць высновы ў сувязі з такой зьменай лёсу. Першыя віншаваньні ў сувязі з уступленьнем Польшчы ў NATO прыйшлі ў 11 сакавіка з Фэдэратыўнай Рэспублікі Нямеччына. Канцлер Герхард Шродэр зьвярнуў увагу на той факт, што першы раз у гісторыі Нямеччына будзе акружана дзяржавамі-саюзьнікамі. Такім чынам ствараецца новая вось нямецкай палітыкі, якая зьяўляецца ключавой для эўрапэйскай палітыкі. У сваю чаргу міністр нацыянальнай абароны Польшчы Януш Анышкевіч сказаў, што 12 сакавіка - гэта канец эпохі расейскай дамінацыі ў Польшчы, дамінацыі, якая мела розную форму - ад паглынаньня польскай дзяржавы расейскай імпэрыяй па нядаўнюю формулу абмежаванага сувэрэнітэту.

Такая новая сытуацыя адкрывае новую карту ў польска-расейскіх адносінах, карту партнэрства. Масква, зразумела, зь цяжкасьцю згаджаецца з новай эўрапэйскай рэчаіснасьцю, з пашырэньнем NATO і зь незалежнасьцю Украіны. Але традыцыйяй расейскай дыпляматыі зьяўляецца рэалізм. Трэба спадзявацца, што менавіта гэты рэалізм дазволіць знайсьці Расеі новае месца ў эўрапэйскай палітыцы, што адчыніць ёй дарогу да партнэрскага супрацоўніцтва з суседзямі.

Дзьверы Паўночнаатлянтычнага Пакту заўсёды адчынены. У вышэйзгаданым артыкуле прэзыдэнт Клінтан абвяргае чуткі, быццам бы пасьля Польшчы, Чэхіі ды Вугоршчыны пашырэньне NATO закончыцца. Узмацняючы дэмакратыю ды эканоміку, Польшча, Чэхія ды Вугоршчына адчыняюць дарогу ў Пакт іншым кандыдатам.

12 сакавіка ў Кіеве людзі ўзяліся за рукі й стварылі жывы ланцуг, які зьвязаў амбасады трох новых чальцоў Пакту. Такая маніфэстацыя салідарнасьці да падзеі, наладжаная дэмакратычнымі арганізацыямі Украіны, узрушае ды забаўляе, адначасова акрэсьлівае новую прастору польскай актыўнасьці ў новай эпосе, якая распачалася з моманту, калі сьцяг NATO ўзьняўся на пляцы Юзафа Пілсудскага ў Варшаве.

Мацей Лэнтоўскі

Трэба мяняць сістэму

***Колькі бальшавіка не кармі, ён усё роўна цябе раскулачыць.* (Народная мудрасць)**

«Бездельники, работать нужно!» - часам чуеш ад якой-небудзь кабеты на свой адрас, калі стаіш у пікеце супраць рэжыму за свае правы. Давайце разгледзім пытанне наконт таго, чаго можна дасягнуць упарта працуючы.

Спачатку некаторыя гістарычныя прыклады: Паўночная і Паўднёвая Карэя. У гэтых краінах жывуць карэйцы, якія нічым паміж сабой не адрозніваюцца - аднолькава разумныя, аднолькава дурныя - адзін і той жа народ. Клімат, прырода, надвор'е, карысныя выкапні ды іншае практычна аднолькавыя. Але у Паўночнай Карэі голад, а Паўднёвая Карэя - багатая квітнеючая краіна з сярэднямесячным заробкам каля 600 даляраў ЗША. Парадокс?

Фінляндыя і Расія. Да 1917 года фіны жылі бедна, як і нашыя народы імперыі. Клімат, глеба ў Фінляндыі горшыя, чым, прыкладам, у Беларусі. Сёння, праз 80 гадоў, узровень жыцця і культуры фінаў у дзесяткі разоў вышэйшы, чым у любых іншых народаў імперыі, хаця першапачатковыя ўмовы былі аднолькавыя. Чаму?

Усходняя і Заходняя Нямеччына (да 1990 года). За 45 гадоў савецкай акупацыі ўсходнія немцы значна адсталі ў сваім развіцці ад заходніх. Спатрэбіліся дзесяткі мільярдаў марак дадатковых капіталаўкладанняў ва ўсходнія рэгіёны Нямеччыны, каб падцягнуць іх да ўзроўня заходніх, і працэс яшчэ далёка не закончаны. Чаму ўсходнікі так адсталі?

Кітай і Кітайская Рэспубліка на Тайвані. Кітайцы, што ўцяклі ад камуністаў на Тайвань у 1949 годзе, з'яўляюцца сёння багацейшым народам у свеце, у дзесяткі разоў багацейшым, чым кітайцы кантынентальнага Кітая. Адзін і той жа народ, а вынікі розныя. Чаму?

Польшча і Беларусь. У савецкі час была прымаўка: «курица не птица, Польша не заграница». І сапраўды, у 1989 годзе палякі і беларусы жылі амаль аднолькава бедна. Сёння, праз 10 гадоў, палякі маюць у дзесяць разоў вышэйшыя заробкі. Адкуль яны так хутка разбагацелі?

Шматлікія выпадкі падзеленых сем'яў. Напрыклад, адзін брат апынуўся ў Амерыцы і стаў там амаль мільянерам, а другі ўсё жыццё працаваў у калгасе механізатарам, страціў здароўе, спіўся і жыве ў галечы. Чаму так? Адваротных выпадкаў няма.

Адказ на ўсе гэтыя пытанні вельмі простым: ўся розніца ў сістэмах. Як бы беларус не працаваў, не еў, не спаў, а толькі працаваў, працаваў, працаваў.., ён нічога не даб'ецца, пакуль у нас пануе дыктатарскі прамаскоўскі рэжым. Дабрабыт, у першую чаргу, залежыць ад таго, у якой сістэме жыве чалавек, а не ад упартай працы. Трэба змяніць дыктатуру на сістэму, у якой людзі маглі б працаваць на сябе. Толькі так можна пазбавіцца ад галечы.

Сяргей Дамброўскі

«Жалезны Воўк» завітаў у «Карчму пры дарозе»

Не прайшло і месяца з таго часу, як рыцары з Наваполацку наведалі сваіх калегаў з Гарадзенскага дзяржаўнага універсітэта. І вось зноў у СМІ з'яўляецца інфармацыя наконт чарговай акцыі «Жалезных Ваўкоў».

І гэтым разам яны прыемна ўразілі жыхароў Полаччыны выставай Рыцарскага ўзбраення і сярэднявечных строяў Вялікага княства Літоўскага XIII-XVII стагоддзяў, урачыстае адкрыццё якой адбылося ў Полацкім краязнаўчым музеі 16 траўня.

З упэўненасцю можна казаць, што гэта першы на Беларусі выпадак, калі самадзейная моладзевая арганізацыя дарасла да ўзроўня прадстаўляць свае вырабы ў музейнай экспазіцыі. Гэта сведчыць пра вельмі грунтоўную і дасканалую навукова-гістарычную падрыхтоўку арганізацыі, а таксама аб узроўні яе практычнага майстэрства. Да гэтага часу выставы падобнага кшталту і маштабу рабілі толькі прафесійныя майстры, якія маюць за плячыма не адзін дзесятак гадоў працы.

Нагадаем, што «Жалезны Воўк» - гэта не толькі майстэрня па рэканструкцыі даспехаў, але і таленавіты тэатральны калектыў.

У гэтым маглі ўпэўніцца шматлікія гледачы, для якіх пад адкрытым небам быў пастаўлены міні-спектакль «Карчма пры дарозе». Тут танцы дзяўчат-прыгажунь змяняліся звонам мечаў і бразганнем даспехаў. А завяршылася ўсё песняй вяявроў пад бой званоў і працяглыя апладысменты ўдзячнай публікі.

Пажадаем і мы творчых поспехаў усім сябрам «Жалезнага Ваўка» ў справе адраджэння і развіцця культурна-гістарычных традыцый Беларусі.

А.Нікалаеў

Ёсць рыцары і на Беларусі

БПСМ як сродак барацьбы з агрэсіяй

19 вучняў 9 «В» класа наваполацкай сярэдняй школы №9 падалі заявы на ўступленне ў Беларускі патрыятычны саюз моладзі. Па іх словах, гэткае аднадушнае рашэнне ўсіх вучняў класа было выкліканае жаданнем даць адказ на агрэсію NATO супраць Югаславіі.

Школьнікі, што наважыліся на гэткі «рашучы» крок, лічаць, быццам такім чынам яны выказалі «сваё адзінства з братнім народам і выказалі сваю падтрымку ў яго справядлівай барацьбе з агрэсарам». Яшчэ раней «падтрымлівалі братні народ» пенсіянеры-камуністы і студэнты-медыкі ў Віцебску. Далей за ўсіх пайшлі ўрачы тэрытарыяльнага медыцынскага аб'яднання з невялічкага райцэнтру Віцебшчыны Сянно, што накіравалі тэлеграмы прэзыдэнтам Клінтану і Мілошэвічу, дзе выказвалі гатоўнасць аказваць сваю прафесійную дапамогу «гераічным абаронцам Сербіі». Але ўступленнем у БПСМ дагэтуль ўвага «міжнароднай грамадскасці» яшчэ не прыцягвалася.

Растлумачыць дадзены крок наваполацкіх школьнікаў з пункту гледжання нармальнай чалавечай логікі даволі цяжка. Чаму, напрыклад, яны не ўступілі ў «Малады Фронт» ці «Маладую Грамаду»? Магчыма, гэта прынясенне сябе ў ахвяру для прыцягнення ўвагі да Балканскае праблемы? Раней людзі аб'яўлялі галадоўкі ці здзейсняні акты самаспалення, каб выказаць свой пратэст супраць пэўнай несправядлівасці. Зараз - уступаюць у БПСМ... Ці будзе адзначана гэткая самаахвярнасць?

Андрэй Аляксандраў

Чарнобыльская навала: Панямонне не Аўстралія

След Чарнобыля знойдзены нават у Аўстраліі, што ўжо і казаць пра Гарадзеншчыну. Радыёнукліднага смецця больш дасталося Дзятлаўскаму, Навагрудскаму, Іўеўскаму раёнам, іх 152 населеным пунктам, дзе жыве 28 тысяч чалавек.

Дадатковая нагрузка на бюджэт звязана і з тым, што спатрэбілся немалыя сродкі для ўладкавання больш за 16 тысяч перасяленцаў. У падтрымцы маюць патрэбу і ліквідатары, да гэтай катэгорыі далічана больш як шэсць тысяч чалавек, якія пражываюць на тэрыторыі вобласці.

- Чарнобыльскую праблему давядзецца вырашаць яшчэ доўга, - кажа загадчык аддзела па надзвычайных сітуацыях Гарадзенскага аблвыканкама Аляксандр Алёшын. - І тут асаблівае значэнне надаецца капітальнаму будаўніцтву. У мінулым годзе асвоена 120,4 мільярда рублёў капітальных укладанняў. Фінансаванне ішло рытмічна і ў належным аб'ёме. У гэтым годзе была некаторая затрымка з зацвярджэннем інвестыцыйнай праграмы па будаўніцтву. Працавалі па часоваму графіку, і ў першым квартале допушчана некаторае адставанне ад гадавой праграмы. Пры нармальным фінансаванні яго лёгка пазбегнуць.

У 1999 годзе аб'ёмы капітальных укладанняў (у супараўнальных коштах) павінны павялічыцца на 16 працэнтаў да ўзроўня 1998 года. А таксама плануецца, напрыклад, увод паліклінікі на 100 наведванняў за змену ў в.Алекшыцы Берастаўіцкага раёна. Працягнецца добраўпарадкаванне пасёлкаў перасяленцаў у Слонімскім, Гарадзенскім, Свіслацкім раёнах, будаўніцтва водаправоднай сістэмы ў гарадскім пасёлку Іўе. Чакаецца будаўніцтва дзіцячага садка на 140 месцаў у в.Капцёўка Гарадзенскага раёна і дзіцячага садка-яслей на 95 месцаў у в.Жодзішкі Смаргонскага раёна, медычная амбулаторыя з аптэкай у в.Эйгерды Іўеўскага раёна. Працягнецца газіфікацыя пасёлкаў у Навагрудскім і Лідскім раёнах. Будзе весціся будаўніцтва 27 кватэр.

Ад Сафіі да Іаана Кармянскага

У траўні музей гісторыі рэлігіі распачаў дэманстрацыю выставы «Святыя зямлі беларускай». Іконы, кнігі, іншыя экспанаты выставы ўвасабляюць сабою лад набожнага жыцця і творчасць святых хрысціянскай царквы ад Сафіі Полацкай да Іаана Кармянскага.

- У цяперашніх умовах, калі ідзе рэстаўрацыя будынка музея, і ў яго няма стацыянарных выставачных залаў, - распавядае дырэктар установы Людміла Карнілава, - змянілася і форма работы музея. Упор робіцца на выязныя выставы, перш за ўсё ў школы і дзіцячыя садкі. Надаем асаблівую ўвагу састарэлым людзям. Магу назваць, напрыклад, выезды ў дамы ветэранаў Навагрудскага і Мастоўскага раёнаў, дзе нас надзвычай цёпла сустракалі. Мы прадстаўлялі не толькі выставу, ветэраны слухалі ансамбль старажытнай музыкі; а некаму было вельмі важна раскрыць душу святару. А ў адной з вайсковых часцей г.Гродна мы ўпершыню экспанавалі выставу «Гераічныя старонкі гісторыі Беларусі». Яна можа працаваць і ў школах, дзе працягваюць дзейнічаць лекторыі «Мая радзіма Беларусь» - для малодшых школьнікаў. А вось для вучняў старэйшых класаў музей прапануе другую тэму: «Царква і культура Беларусі».

І некаторыя планы на будучыню. Да 2000-годдзя хрысціянства музей рыхтуе для школьнікаў новы лекторый «Свет сакральнага мастацтва». А з гісторыка-археалагічным музеем ёсць дамоўленасць аб адкрыцці дзвюх выставаў: «Біблія - кніга кніг» і «Вобраз Божай Маці ў іканапісу». Працягваецца шліфоўка галоўнай экспазіцыі музея, аднак ўбачым мы яе не раней як завершацца рэстаўрацыйныя работы, якія не абяцаюць скончыцца досыць хутка.

Вад Айдараў

Польская паліцыя - не «менты»

Польскае міністэрства ўнутраных справаў выпусціла вучэбны відэафільм, які прызначаны для супрацоўнікаў паліцыі. Фільм прысвечаны стасункам паліцыі з журналістамі. На канкрэтных жыццёвых сітуацыях паказана, як нельга сябе паводзіць у дачыненні да рэпарцёраў. Напрыклад, у фільме ёсць такі эпізод. Паліцэйскі прымушае журналіста спыніць здымку, бо інакш ён забярэ касету ці нават знішчыць камеру. «А я падам скаргу!» - спрабуе абараніцца журналіст. - А я падам рапарт, што ты на мяне напаў», - спакойна пагражае паліцэйскі.

Гэты відэафільм будзе паказвацца ўсім, хто паступае на службу ў паліцыю. Акрамя таго, уведзены некалькігадзінны курс навучання дачыненням з прэсай і, такім чынам, у хуткім часе ўсе паліцэйскія будуць ведаць, як сябе паводзіць з журналістамі.

Не пашкодзіла б і нашаму кіраўніцтву міліцыі правесці падобнае навучанне сваіх супрацоўнікаў. Мяне, да прыкладу, адзін маладзенькі малодшы сяржант затрымаў за тое, што я на вуліцы запісваў словы кабеты на дыктафон. Фотакарэспандэнтаў ПАГОНІ хапалі ў «варанок» за тое, што фатаграфавалі чаргу ў гарэлачны краме. У лексіконе нашых міліцыянтаў пераважаюць такія фразы, як «Не тваё дзела» і г.д.

Але, відаць, кіраўніцтву міліцыі не да таго - міліцыянты змагаюцца з крамолай. А хто носьбіты крамолы? Журналісты. Так вось...

Сяргей Самасей

Як «пясняр вольнасці» стаў «песняром Імперыі»

16 лютага 1999 года ПАГОНЯ змясціла мой артыкул «А Пушкін быў і такім...» У ім, аддаючы належнае А.С.Пушкіну як вялікаму рускаму паэту, я збольшага паказаў і адваротны бок медаля, спыніўся на непахісных велікарускіх імперскіх перакананнях паэта, якія ва ўсіх іншых працах пра Пушкіна старанна не заўважаюцца або сарамліва замоўчваюцца.

Паэт, напрыклад, шчыра верыў, што хутка ўсе народы Расіі, у тым ліку і нядаўна захопленыя («и финн, и ныне дикий тунгус, и друг степей калмык») абрусеюць. Ён нічуць не сумняваўся, што рускія выконваюць вялікую місію, цывілізуючы тубыльцаў - заваёваныя «дзікія» або «напаўдзікія» народы, высакамерна, пагардліва ставіўся да татараў, башкіраў, чэркесаў ды іншых, з шавіністычнай пропаведдзю сваёй нацыянальнай выключнасці гаварыў пра непараўнальную веліч рускай мовы (яна, маўляў, мае «бяссспрэчную перавагу перад усімі еўрапейскімі мовамі»), марыў пра час, калі «славянские ручьи сольются в русском море», усхваляў агрэсіўную палітыку рускіх цароў, славіў генералаў-заваёўнікаў Ярмолава, Паскевіча, Суворава ды іншых.

У артыкуле крыху закранался і ваяўнічая пазіцыя Пушкіна падчас падзей 1830-1831 гадоў у Польшчы. Некаторыя з чытачоў пры сустрэчы са мной, пыталіся, ці вядома, як паставіўся Адам Міцкевіч да антыпольскіх пушкінскіх выпадаў, і дадавалі, што абодва ж паэты ў свой час сябравалі.

Зварот да шматлікіх кніг, звязаных з жыццём і творчасцю паэтаў, дазваляе адказаць на гэтае пытанне. Пра Пушкіна ёсць двухтомнік з успамінамі сучаснікаў, а таксама дакументальная кніга В.Верасаева «Пушкін у жыцці». Што-нішто можна знайсці і пра Міцкевіча. Асноўная ж крыніца - поўныя зборы твораў гэтых пісьменнікаў.

Спачатку - коратка пра Міцкевіча. Яго слушна лічаць не толькі геніем паэзіі, пісьменнікам сусветнага значэння, але і змагаром польскай і еўрапейскай дэмакратыі. Будучы студэнтам Віленскага універсітэта, ён стаў адным з арганізатараў тайных таварыстваў патрыятычнай моладзі - філарэтаў і філаматаў. Пасля заканчэння універсітэта чатыры гады настаўнічаў у Коўне, працягваючы актыўную грамадскую дзейнасць. У многіх рамантычных творах Міцкевіча яго маладыя сучаснікі шукалі і знаходзілі тое, што якраз адпавядала іхнім патрыятычным памкненням і вялікай мэце -вызваліць Польшчу ад чужаземнага прыгнёту.

У кастрычніку 1823 года царскія ўлады арыштавалі Міцкевіча і яго таварышаў з філамацка-філарэцкіх арганізацый, а праз год саслалі «ва ўнутраныя губерні Расійскай імперыі». Жывучы ў Адэсе, Маскве, Пецярбурзе, паэт зблізіўся з будучымі дзекабрыстамі Рылеевым і Бястужавым, пазнаёміўся са многімі рускімі пісьменнікамі, напісаў шмат новых твораў. Ссылка цягнулася чатыры з паловай гады. У траўні 1829 года паэт атрымаў дазвол на выезд з Расіі. Як толькі даведаўся ён, што лістападаўскай ноччу 1830 года ў Варшаве ўспыхнула паўстанне, жаданне быць разам з паўстанцамі ахапіла паэта. Ён выязджае з Рыма і праз Францыю і Германію прабіраецца да граніцы Каралеўства Польскага. Некалькі месяцаў сочыць ён за гераічнай, але няроўнай барацьбой, прабіцца ж да сваіх не рызыкнуў.

Пасля Міцкевіч амаль увесь час жыве ў Парыжы. А думкі паэта - у родным абяскроўленым краі, дзе адны загінулі ў баях, а другіх царскія ўлады вывезлі на катаргу ці ў ссылку. Там, у Парыжы, Міцкевіч быў душой польскай эміграцыі, асабліва яе левага крыла. Пэўны час ён чытаў курс лекцый па славянскіх літаратурах, рэдагаваў інтэрнацыянальную газету. У 1848 годзе ён арганізаваў польскі легіён на падтрымку барацьбітоў за свабоду Італіі.

З Пушкіным ён пазнаёміўся ўвосень 1826 года. У паэме «Дзяды» («Урывак часткі 3-яй») прыгадваецца, як у дажджлівую пецярбургскую ноч, укрыўшыся адным плашчом, стаялі яны ля помніка Пятру Вялікаму і, хоць упершыню сустрэліся толькі некалькі дзён таму, гутарылі, «як з братам брат». Адзін з іх - «сын Захаду, чужынец невядомы», «царскім самавольствам гнаны». Другі - «рускі, вольнасці пясняр, які «словам палымяным Поўнач абуджаў». Дарэчы, у памянёным «Урыўку...» Міцкевіч зусім інакш ставіцца да Пятра Першага, чым Пушкін у паэме «Медный всадник» ды іншых творах. Не захапляецца ім і не ўсхваляе яго, а паказвае, як цар, «пранікшы ў чужыя землі, залажыў імперыі апору, сабе сталіцу, а не горад людзям», як ён у балота, «у нетры плывуноў... утапіў цэлы ста тысяч мужыкоў, і стала кроў асновай той сталіцы».

Міцкевіч пісаў, што ведаў Пушкіна «даволі блізка і даволі доўга; знаходзіў у ім характар занадта ўражлівы, а часам легкадумны, але заўсёды шчыры, высакародны». І яшчэ: «Калі ён гаварыў пра знешнюю ці ўнутраную палітыку, то можна было прыняць яго за чалавека, які пасівеў у занятках дзяржаўнымі справамі і штодзённа чытае справаздачы ўсіх парламентаў».

Адам Міцкевіч

Як зазначыў адзін з сучаснікаў Пушкіна, «па адукаванасці, па шматбаковай вучонасці Міцкевіча Пушкін не мог параўнаць сябе з ім». Сам Пушкін быў у незвычайным захапленні ад Міцкевіча і аднойчы сказаў: «Нядаўна Жукоўскі гаворыць мне: ці ведаеш, брат, Міцкевіч жа заткне цябе за пояс. - Ты не так гаворыш, - адказаў я, - ён ужо заткнуў мяне». Асабліва захапляўся Пушкін выключнай здольнасцю Міцкевіча імправізаваць. На адной з такіх імправізацый, як піша А.Адынец, Пушкін сарваўся з месца і, кудлацячы валасы, амаль бегаючы па зале, усклікнуў: «Які геній! Якое свяшчэннае полымя! Што я поруч з ім?»

Пасля таго, як Міцкевіч паехаў у пажыццёвую эміграцыю, дарогі іх разышліся. Міцкевіч да скону дзён быў паэтам-ваяром, а Пушкін з «песняра вольнасці» становіцца «апошнім песняром Імперыі» (так ацаніў яго Г.П.Фядотаў).

У 1824 годзе Пушкіна, як ён пісаў пасля, «за два радкі нерэлігіныя» ў пісьме, перахопленым паліцыяй, зволілі са службы і выслалі ў сяло Міхайлаўскае (маёнтак яго маці) пад нагляд губернскага начальства і духоўных улад. Праз два гады паэт піша новаму цару Мікалаю Першаму ліст, у якім «са шчырым раскаяннем і цвёрдым намерам не супярэчыць сваімі поглядамі агульнапрынятаму парадку» просіць дазволу ехаць у Маскву ці Пецярбург. Цар выклікае паэта да сябе, гутарыць з ім, вызваляе яго ад ранейшага пакарання, дае права жыць, дзе хоча. «Пішы і пішы, я буду тваім цэнзарам,- скончыў цар і, узяўшы яго за руку, вывеў у сумежны пакой, напоўнены царадворцамі: - Вось вам новы Пушкін, пра старога забудзем». Як сведчыць А.П.Пяткоўскі, тады ж цар, ідучы разам з Пушкіным і ласкава паказваючы на яго сваім прыбліжаным, сказаў: «Цяпер ён мой!»

За Пушкіным яшчэ працягваецца тайны нагляд, але шэф корпуса жандараў Бенкендорф ужо дакладвае цару, што паэт «усюды гаворыць пра Вашу Вялікасць з удзячнасцю і найглыбейшай адданасцю». Яшчэ праз пэўны час у чарговым данясенні галоўны жандар паведамляе: «Пушкін, пасля сустрэчы са мной, гаварыў у Англійскім клубе з захапленнем пра Вашу Вялікасць і прымусіў усіх, хто з ім абедаў, піць за здароўе Вашай Вялікасці. Ён усё-такі вялікі шалапут, але калі ўдасца скіраваць яго пяро, то гэта будзе выгадна». І вось паэт ужо піша вернападданніцкі верш «Стансы» ў гонар іператара. Некаторыя сябры Пушкіна ў такіх яго стасунках з царом бачылі здраду іх ранейшым агульным інтарэсам. П.Вяземскі, А.Тургенеў ды іншыя асабліва асуджалі паэта за яго апалагетычна-імперскія вершы «Клеветникам России» і «Бородинская годовщина». Пра ўслаўленую Пушкіным перамогу над польскімі паўстанцамі Вяземскі гаварыў: «Курам на смех быць у крайняй узбуджанасці ад здзіўлення, бачачы, што льву ўдалося, нарэшце, накласці лапу на мыш».

Супастаўляючы розныя сведчанні сучаснікаў Пушкіна і яго ўласныя лісты, можна ўзнавіць гісторыю з'яўлення на свет гэтых апалагетычных твораў. Жаданне Бенкендорфа і цара «скіраваць пяро» Пушкіна ў патрэбным для іх напрамку добра адчуваў і сам паэт. 21 ліпеня 1831 года ён праз таго ж Бенкендорфа прапануе цару свае паслугі: «Калі гасудару імператару пажадана будзе скарыстаць пяро маё, то буду старацца з дакладнасцю і стараннасцю здзяйсняць волю Яго Вялікасці і гатоў служыць яму па меры маіх здольнасцей». Прапанову прынялі з задавальненнем.

І вось ужо, як засведчыў П.Барценеў, Пушкін «піша па жаданнні гасудара» сваё пасланне «Клеветникам России». Сын цара, будучы імператар Аляксандр Другі, таксама пакінуў сведчанне: «Калі Пушкін напісаў гэту оду, ён перш за ўсё прачытаў яе нам». Абодва вершы, створаныя ў духу вялікадзяржаўнасці ды імперскага мыслення, апублікаваны ў жніўні 1831 года.

І тут жа як з рога дастатку пасыпаліся на аўтара шчодрыя «благодеяния Его Величества» (гэта словы самога Пушкіна).

14 лістапада гэтага ж года «государь император высочайше повелеть соизволил»: адстаўнога калежскага сакратара Аляксандра Пушкіна прыняць на службу тым жа чынам і прызначыць у дзяржаўную Калегію замежных спраў. Праз 20 дзён яшчэ адзін імператарскі Указ: «пожаловать» калежскага сакратара Пушкіна ў тытулярныя саветнікі. Адначасова Пушкін прызначаны прыдворным гістарыёграфам (для напісання гісторыі Пятра Вялікага). Дададзім: з найвялікшым па тагачасных мерках акладам (жалаваннем) у 5 000 рублёў у год, куды большым, чым атрымліваў на той жа пасадзе папярэднік Пушкіна - славуты гістарыёграф М.Карамзін. Для параўнання прыгадаем, што М.Гогаль у той самы час меў, выкладаючы ў вышэйшай навучальнай установе, «брыдкае жалаванне універсітэцкае 600 рублёў» гадавых.

Пісьмовыя кантакты з царом Пушкін ажыццяўляў праз Бенкендорфа. Захавалася аж 58 такіх лістоў. У адным з іх паэт паведамляе, што хоць ён за сваю службу і атрымлівае вялізную суму жалавання, але яму не хапае грошай для пражывання ў Пецярбурзе і што за чатыры гады пасля жаніцьбы мае шмат даўгоў. Хутка паэту з казны выдалі ў пазыку 30 тысяч рублёў.

Зрэдку паэт сустракаўся і з самім царом: то ў царскасельскім садзе, то ў іншых мясцінах. Аднойчы імператар з сям'ёй ехаў у экіпажы і, убачыўшы ішоўшага ля дарогі Пушкіна, гучна прывітаў яго па-французску. Паэт пачціва адказаў на прывітанне. Сустрэчы сталі вельмі частымі, пасля таго як найвысачэйшым Указам «всемилостивейше пожаловали» тытулярнага саветніка Аляксандра Пушкіна ў званне «камер-юнкера двара нашага». Праўда, паэт быў не зусім задаволены гэтым самым нізкім прыдворным званнем, якое, як ён запісаў у «Дзённіку», «даволі непрыстойнае майму ўзросту», аднак не адмовіўся ад камер-юнкерства і заставаўся ў гэтым званні да апошніх дзён жыцця.

Калі паэт пасля дуэлі з Дантэсам памёр, імператар распарадзіўся: 1) заплаціць з казны ўсе даўгі нябожчыка (а гэта, як пасля падлічылі, аж 120 тысяч рублёў. - І.Л.); 2) заложаны маёнтак бацькі ачысціць ад даўгоў; 3) удаве пенсіён і дачцэ да замужжа; 4) сыноў у пажы і 1 500 рублёў на выхаванне кожнага да ўступлення на службу; 5) творы выдаць за казённы кошт на карысць удавы і дзяцей; 6) аднаразова 10 тысяч рублёў.

Між іншым, калі гаворка ідзе пра Льва Талстога ці, скажам, Тургенева, то звычайна не забываюць нагадаць, што яны мелі ўласныя маёнткі, а пра Талстога дадаюць, што гэта «помещик, юродствующий во Христе». Пра Пушкіна ж пішуць толькі, што ён з дваран. А між тым ён таксама меў маёнтак у сяльцэ Кісцянёве Ніжагародскай губерні - 220 прыгонных сялян мужчынскага полу з жонкамі і дзецьмі. Праўда, ён, як толькі атрымаў гэту спадчыну ад бацькі, адразу заклаў у ламбард 200 душ за 38 000 рублёў. У лісце Пушкіна да К.Рылеева чытаем: «Ты злуешся, што я фанабэруся

Аляксандр Пушкін

600-гадовым дваранствам (маё дваранства яшчэ старэйшае)».

Вернемся цяпер да нацыянальна-вызваленчага польскага паўстання 1830-1831 гадоў і рэакцыі Пушкіна на гэтыя падзеі. «Паведамленне аб польскім паўстанні, - пісаў паэт 9 снежня 1830 года,- мяне зусім ашаламіла. Нашы спрадвечныя ворагі будуць канчаткова знішчаны... Любоў да айчыны ў душы паляка заўжды была пачуццём безнадзейна змрочным. Успомніце іх паэта Міцкевіча». І яшчэ ў адным лісце (21.01.1831 г.) прыгадваецца Міцкевіч: «Мы атрымаем Варшаўскую губерню, што трэба было ажыццявіць ужо 33 гады таму. З усіх палякаў мяне цікавіць адзін Міцкевіч. У пачатку паўстання ён быў у Рыме, баюся, ці не прыехаў ён у Варшаву, каб прысутнічаць пры апошніх сутаргах сваёй айчыны». Упэўненасць Пушкіна, што «Варшаву возьмуць без выстрала», не спраўдзілася. «Пясняр Імперыі» нервуецца, хоча сам адправіцца ў Польшчу. То Барценеву, то Нашчокіну на поўным сур'ёзе гаворыць, што «кіне ўсё і паедзе біцца з палякамі». Чамусьці, аднак, не паехаў.

І далей з пільнай, неаслабнай увагай сачыў Пушкін, як царызм душыў паўстанцаў, і, як існы вялікадзяржаўнік, блізка да сэрца прымаў няўдачы рускага войска. 1 чэрвеня 1831 года ў лісце да П.Вяземскага Пушкін паведамляе яму некаторыя падрабязнасці пра бітву пад Астралэнкай (14 траўня), пра тое, як па-геройску паводзіў сябе польскі галоўнакамандуючы Я.Скржынецкі: «Ён, ранены ў плячо, выпусціў з рук палаш і сам зваліўся з каня, уся ягоная світа кінулася да яго і зноў пасадзіла на каня. Тады ён заспяваў «Ешчэ Польска не згінэла», і світа яго пачала паўтараць...» І далей: «Усё гэта добра ў паэтычных адносінах. Але ўсё-такі іх трэба задушыць, і наша марудлівасць выклікае пакуту».

Затое, як акрыяў паэт, калі даведаўся, што «Польши участь решена»: «Победа! Сердцу сладкий час! Россия! Встань и возвышайся! Греми, восторгов общий глас!..» На ўрачыстасць нават выклікаецца цень продкаў: «Восстав из гроба своего, Суворов видит плен Варшавы; вострепетала тень его от блеска им начатой славы!» Гэта той самы Сувораў, які ў 1794 годзе заліў беларускую і польскую землі крывёю, задушыў паўстанне Касцюшкі, а крыху раней - паўстанне Пугачова.

Прыкра і крыўдна было Міцкевічу, што той, каго ён называў «песняром вольнасці», цяпер служыць царызму і славіць яго захопніцкую палітыку. У выгнанні, далёка ад заняволенай радзімы піша Міцкевіч верш «Рускім сябрам». Першым прыгадвае Рылеева. Яго ўжо няма. «Павесіў цар яго. Бяда народам тым, што губяць гэтак во сыноў сваіх вялікіх». Другі - Бястужаў, прарок-ваяр. Яго руку «да тачкі цар дзесь з польскай прыкаваў, іх паяднаўшы кроўна». Гэтыя двое, ахвяры дэспата-цара, называюцца ў вершы пайменна.

Трэці - безыменны, але лёгка ўгадваецца. Ён пакараны «больш страшнай - Божай карай», «ён зганьбіў імя, прадаўшыся цару за шчодрыя дары, б'ючы чалом перад дзвярамі залатымі. І славячы яго падкупленым пяром, раскошы рад, з мяне, з пакут выгнанцаў-брацця̆ў смяецца ў маім доме, а перад царом, нібы заслугу, выстаўляе груз праклящцяў».

Пушкін, прачытаўшы гэты верш, змешчаны ў зборніку, выдадзеным у Парыжы, пачаў быў пісаць адказ Міцкевічу. Менавіта як адказ паэта на верш «Рускім сябрам» каменціруецца гэты твор у польскай крытыцы і ў адпаведных тамах шматлікіх выданняў твораў Пушкіна. Верш пачынаўся радком «Он между нами жил...», але так і застаўся не дапісаным да канца, пры жыцці Пушкіна не друкаваўся, пабачыў свет толькі ў пасмяротным выданні 1841 года. Ёсць у вершы радкі, у якіх выразна бачыцца тактыка, уласцівая і многім сённяшнім палітыкам: скажаш ім горкую праўду ў вочы - адразу ўключаць цябе ў стан падкупленых ворагаў: «Наш мирный гость нам стал врагом - и ядом стихи свои, в угоду черни буйной, он напояет. Издали до нас доходит голос злобного поэта...»

Міцкевіч нібы прадчуваў такі рэзананс. Ягоны верш «Рускім сябрам» завяршае страфа: «Калі ж хто з вас мяне пачне дзе праклінаць, я адкажу: так брэша пёс дваровы, які таму, хто захацеў ашыйнік звыклы зняць з ягонай шыі, рукі пакусаць гатовы».

Яшчэ адзін штрых да неардынарнай постаці Адама Міцкевіча.

Паручнік Дантэс, які прыехаў з Францыі ў Расію «на лоўлю шчасця і чыноў», за выклік на дуэль і забойства Пушкіна быў разжалаваны ў радавыя, пазбаўлены расійскага грамадзянства і высланы за мяжу. Калі Міцкевіч дачуўся пра смерць Пушкіна, то апублікаваў у замежным друку ліст, у якім пісаў, што лічыць сваім абавязкам адпомсціць за смерць свайго сябра Пушкіна і выклікае Дантэса на дуэль. Але чамусьці яна не адбылася.

На заканчэнне патлумачым яшчэ, чаму Г.П.Фядотаў называе Пушкіна «апошнім песняром Імперыі». Гэты выдатны рускі гісторык і філосаф (большую частку свайго дарослага жыцця прабыў у эміграцыі) пісаў: «Пасля Пушкіна, пасварыўшыся з царамі, руская інтэлігенцыя страціла смак да імперскіх праблем, да нацыянальных і міжнародных наогул... Яна абуралася гвалтоўнай русіфікацыяй або хрышчэннем іншародцаў, але абурэнне адносілася да метадаў, а не да мэты. Асіміляцыя прымалася як непазбежны вынік цывілізацыі».

Можна, аднак, прыгадаць асобныя, хоць і рэдкія выключэнні. Так, І.С.Аксакаў на старонках часопіса «Дни» горача падтрымліваў дзейнасць Мураўёва-Вешальніка ў «Северо-Западном Крае». Быў аднойчы зрыў і ў М.А.Някрасава. Ратуючы ад закрыцця свой часопіс «Современник», ён 16 красавіка 1866 года, прыняўшы ўдзел у афіцыйным ушанаванні Мураўёва-Вешальніка, прачытаў у яго гонар хвалебны верш, які пачынаўся радкамі: «Бокал заздравный поднимая, ещё раз выпить нам пора здоровья миротворца Края. Так много ж лет ему! Ура!» Пасля, аднак, Някрасаў да канца жыцця балюча перажываў свой дагаджальніцкі грэх. Ён пісаў: «Не торговал я лирой, но бывало, когда грозил неумолимый рок, у лиры звук неверный исторгала моя рука...» Паэт не адзін раз раскайваўся ў сваім няправільным кроку. У Пушкіна ж раскаяння не было. І не магло быць.

Іван Лепешаў,
прафесар Гарадзенскага дзяржаўнага універсітэта імя Янкі Купалы,
доктар філалагічных навук

РЭКЛАМА Тэлефон: (0152) 72-29-96, 72-37-14

ПРЫВАТНЫЯ БЯСПЛАТНЫЯ АБ'ЯВЫ

ПРАДАЮ

✓ Альбо абмяняю грузавы мікрааўтобус Форд-Транзіт, высокі, 85 г.в. на пасажырскі ці груза-пасажырскі мікрааўтобус. Тэл. у Воранаве 75-5-30.

✓ Опель-Кадэт 86 г.в. - 2100 у.а., магчымы гандаль. Тэл. 72-49-94.

✓ КАМАЗ і дзверы б/у. Тэл. 75-04-88.

✓ ВАЗ-063 85 г.в., у добрым стане, адзін гаспадар, 1400 у.а., шлюбны строй (памер 44-46). Тэл. 5-70-60.

✓ Матацыкл «Восход» 3М-01 (новы) - 170 у. а. Тэл. 31-63-84.

✓ Нісан-Сані 1,7D - дызель, Форд-Скорпіо па запчастках. Тэл. 6-10-81.

✓ Матаролер «Электрон» на запчасткі. Тэл. 2-96-63.

✓ ЗАЗ-40 на запчасткі. Два медалі венгерскія 1946 г. у форме 10-праменнай зоркі. Звяртацца: г.Гродна, вул. Урублеўскага, д.1, кв.917.

✓ М-2140 па запчастках, металічны гараж без месца 2х3, дачу за Фолюшам. Тэл. 39-93-09.

✓ Шкло пярэдняе да ВАЗ-01-07, старцер б/у, рычаг правы (новы), поршні ды іншыя з/ч. Звяртацца: вул.Дамброўскага, 55-25 (пасля 18.00).

✓ Дом драўляны ў в.Падбараны (30 км ад Гродна ў напрамку Лунна), 50 сотак, сад, калодзеж, побач Нёман, хваёвы лес. Тэл. (8-214) 55-9-03.

✓ Хутар пад знос у Шчучынскім р-не. Танна. Тэл. 6-15-37.

✓ Дачу за Фолюшам. Тэл. 47-23-62 (увечары).

✓ 2-пакаёвую кватэру ў Лідзе (у новым Паўднёвым гарадку). Звяртацца на адрас: г.Ліда, вул. Зарэчная, 33-13 (пасля 18.00).

✓ Паўдома (дом) у г.Ваўкавыску, прыродны газ, студня, прысядзібны ўчастак, гаспадарчыя пабудовы. Тэл. (8-01512) 2-60-65.

✓ Дом у Зарыцы, 20 сотак, гаспадарчыя пабудовы, сад, саломарэзку. Звяртацца: д.Лапенкі, д.71.

✓ Дачу каля возера «Юбілейнае», гараж у р-не Камбіната будаўнічых матэрыялаў. Тэл. 2-83-55.

✓ Паўдома ў 10 км ад горада (ёсць будаўнічыя матэрыялы, хлеў, 15 сотак зямлі). Кошт - 2 тысячы у.а. Магчымы гандаль. Тэл. 47-08-17.

✓ Дом драўляны ў в.Косцевічы, 2 км Ваўкавыска, 7 сотак агарода. Можна пад знос. Танна. Тэл. у Ваўкавыску 5-16-52.

✓ Тэрмінова гараж у Панямуні. Тэл. у Менску 228-40-78.

✓ Гараж у Панямуні, хутка, танна. Тэл. 5-38-07.

✓ Дачу за Фолюшам. Тэл. 47-23-62 (увечары).

✓ Дачу ў межах горада. Дорага. Тэл. 44-29-00.

✓ Металічны гараж 2х3 без месца і дачу (таварыства «Нектар» за в.Баранавічы). Тэл. 39-93-09.

✓ Месца пад гараж у Малахавічах, з нулявым цыклам; правую дзверцу да ВАЗ-21061, танна. Тэл. 72-92-70.

✓ Цяпліцы металічныя, пад шкло - 3х6 - 200 у.а. Тэл. 47-19-64.

✓ Дзверы ўваходныя, шлем новы, магнітафоны на запчасткі. Тэл. 5-79-88.

✓ Новыя аконныя блокі падвойныя, пафарбаваныя, з усёй фурнітурай. Каленвал новы да матацыкла МТ-10 «Днепр» з укладышамі. Танна. Тэл. (0152) 4-87-42.

✓ Гандлёвую палатку 2,5х3, тэлефон, фоталямпу, футляр для кантактных лінзаў, вагі, кнігі. Тэл. 33-59-87.

✓ Дзесяцітомнік А.С.Пушкіна, 16-томнік М.Горкага, 12-томнік Л.М.Талстога, 8-томнік М.А.Шолахава. Тэл. у Скідалі 99-57-38.

✓ М/м «Ульянка» б/у, блакітны ўмывальнік у ванну, новы. Тэл. 2-90-17.

✓ Стол пісьмовы аднатумбавы (тры шуфляды, якія зачыняюцца на ключ), цёмная паліроўка, у добрым стане. Тэл. 47-34-95.

✓ Крэсла-ложак і канапу-ложак тыпу «амерыканка». Тэл. 99-62-48.

✓ Кухню імп., б/у, маленькую канапу, пральную машыну «Мара», новую батарэю на 10 рэбраў і дывановую дарожку 1,20х3 м. Тэл. 31-24-73.

✓ Б/с «Палессе» - 5 секцыяў - 230 у.а., два дываны 2х1 (новыя), танна; дзверы міжпакаёвыя б/у - 3 у.а. і ўваходныя - 10 у.а. Тэл. 31-60-92.

✓ Дзіцячую каляску ў добрым стане. Тэл. 31-56-23.

✓ Тэрмінова дзіцячую каляску-тройку, прагулачную каляску (тыпу «Мальвіна»), усё б/у, танна. Кампакт-унітаз. Тэл. 72-97-51.

✓ Ложак, пыласос б/у, новую эмаліраваную ракавіну. Тэл. 2-57-60.

✓ Халадзільнік «Снайге» б/у - 25 у.а., сервант паліраваны «пад дрэва» - 25 у.а. Тэл. 2-67-91.

✓ Халадзільнік «Мінск»-4, б/у, у добрым стане, каляровыя тэлевізары «Віцязь», «Гарызонт», 3-створкавую шафу. Тэл. 2-77-54.

✓ Маразільную камеру ММ-163 (ва ўпакоўцы). Запчасткі да іншамарак да ГАЗ-24, паршнявую групу, каленвал, крышку багажніка; новую гуму 14х175, прычэпнае прыстасаванне да Жыгулёў, багажнікі. Тэл. 31-39-93.

✓ Новы маразільнік ММ-163, халадзільнік «Мінск»-15М (б/у). Тэл. 44-59-24.

✓ Халадзільнік «Мінск-15М» (новы), халадзільнік «Мінск-126» (б/у), а таксама корпусную мэблю «Полесье» (б/у). Тэл. 6-44-59.

✓ Тэлевізар «Рекорд» ч/б, багажнік для аўтамабіля, пад'ёмнік універсальны, м/м «Ульянка», антэну УКВ, аверлок «Орша», усё ў добрым стане. Тэл. 6-93-25.

✓ Веласіпед мужчынскі дарожны б/у; мыйку 2-секцыйную, ахоўнік пярэдніх крыллях да ВАЗ-06. Тэл. 6-79-47.

✓ Спальныя мяшкі, палатку. Тэл. 31-79-49.

✓ Скрыпку 2/4 у футляры з двума смычкамі, б/у. Звяртацца: вул. Паўднёвая, д.9а, кв.34 (пасля 15.00).

✓ Піяніна «Беларусь», баян «Саліст». Усё б/у, у добрым стане. Тэл. 31-00-09.

✓ Касцюм мужчынскі «тройка» бежавага колеру, пінжак сіняга колеру, дзве кашулі белыя - усё 50 памеру; туфлі жаночыя мадэльныя 38 памеру (карычневыя), гародніцэрку, сукенку з натуральнага шоўку мадэльную. Тэл. 72-12-53.

✓ Туфлі мужчынскія памеру 41 «Цэбо», жаночыя «Белвест», 5-га памеру (колер сіні); касцюмы мужчынскія 48 памераў, гітару 6-струнную, два ложкі 1,5-спальныя, б/у і дзіцячы ложак б/у, танна; каляровы тэлевізар «Рекорд» на запчасткі; літаратуру для студэнтаў-медыкаў. Тэл. 33-79-95.

✓ Люстэркавую полку ў калідор, магнітафон бабінны «Астра» МК-11С-1, усё б/у. Тэл. 74-39-09.

✓ Вокны і дзверы на дачу, два 1,5-спальныя ложкі. Тэл. 44-55-94.

✓ Дрэваапрацоўчы станок і зварачны апарат і запчасткі да ІЖ-2715. Тэл. 44-26-70.

✓ Электрапілку, эл.шашлычніцу, эл.памочніцу, плітку абліцовачную, лінолеум, бра на 2 ражкі. Тэл. 44-38-99.

✓ Трубы ацынкаваныя (дыяметр 40 мм). Тэл. 2-80-51 (з 16.00 да 19.00).

✓ Штангу, магнітафон «Эльфа», калонкі S-30, запчасткі для веласіпеда «Турист». Тэл. 31-86-20.

✓ Чучалы птушак і звяркоў. Тэл. (8-232) 2-45-20.

✓ Газавую калонку. Тэл. 31-74-24.

✓ Кафель для пліты ці печы, танна. Тэл. 2-56-39.

✓ Цэглу (7 тыс. штук), сталярку, кацёл, калонку, халадзільнік «Иней» б/у. Тэл. 6-34-73.

✓ Коз; фотаапарат «Зенит», магнітафон «Беларусь». Тэл. 72-85-53.

✓ Бульбу, а таксама карову з цялём. Звяртацца: в.Балясольная, д.1.

КУПЛЮ

✓ Гульнёвую камп'ютарную прыстаўку (16-бітную), б/у, у працоўным стане, можна з картрыджамі. Тэл. 72-37-14 (з 10.00 да 18.00, спытаць Святлану).

✓ Няспраўную бензапілу «Хузгварно» - 40 (шведскай вытв.). Тэл. у Ваўкавыску 75-5-30.

✓ Жыллё танна ў горадзе ці ў раённым цэнтры. Тэл. 33-72-77.

✓ Складны веласіпед б/у. Тэл. 44-10-64.

✓ Манеты Літвы, Польшчы і ўсёй Еўропы 16-18 стагоддзяў. Тэл. 72-02-26.

✓ Антыкварыят, манеты, узнагароды, шаблі, іконы, гадзіннікі. Тэл. 72-53-76.

✓ Значкі дэпутатаў ВС СССР, БССР, Беларусі ды інш. Тэл. 47-19-64.

МЯНЯЮ

✓ 3-пакаёвую кватэру н/п (агульная плошча 67 кв.м) на 3-пакаёвую кватэру ў Ленінскім р-не, Дзевятоўцы ці на 4-пакаёвую с/п. Тэл. 74-38-75.

✓ 3-пакаёвую кватэру ў Шчучыне (7 сотак, падвал, хлеў) на кватэру ў Гродне. Тэл. 79-52-27 (пасля 18.00).

✓ 2-пакаёвую кватэру на 3-пакаёвую, прапаноўваць варыянты. Тэл. 2-08-61.

ПАСЛУГІ

✓ Дыспетчара. Тэл. 6-34-73.

✓ Магазіну патрабуюцца прадаўцы, прыбіральшчыца, грузчык, кандытар. Тэл. 5-45-70.

✓ Дапамагу студэнтам тэхнічных ВНУ і тэхнікумаў у выкананні кантрольных, курсавых, дыпломаў па супраматэ, будаўнічай механіцы, чарчэнню, па любых будаўнічых канструкцыях. Тэл. 72-16-55.

✓ Камп'ютарны набор тэкстаў і сканіраванне. Тэл. 31-75-09 (увечары).

✓ Усё на камп'ютары. Тэл. 44-69-03.

✓ Камп'ютарны набор тэкстаў. Хутка, якасна, з раздрукоўкай. Тэл. 72-80-36.

✓ Камп'ютарны набор Вашых тэкстаў на Ваш носьбіт. Тэл. у Лідзе 4-33-93.

✓ Аказваю паслугі для прадпрыемстваў і прыватных асобаў па рамонту ацяплення, водаправоду, мяккага даху, каналізацыі. Транспартныя паслугі. Ліц. АА 51795 ад 31.05.1998 года да 2003 года МТК.

✓ Урокі класічнай ігры на гітары з вывучэннем асноваў тэорыі музыкі і законаў музычнай гармоніі. Тэл. 72-16-55.

✓ Рэпетытарства, кантрольныя, курсавыя работы па беларускай мове і літаратуры. Тэл.6-67-55.

✓ Гісторыя, ангельская мова. Тэл. 31-79-49.

✓ Студыя «Арбіта» прапануе відэаздымку дакументальную і з апрацоўкай. Любыя відэапаслугі. Ліц. N450 ад 10.04.1998 г. да 15.04.2003 г. Тэл. 6-37-42, 39-95-35.

✓ Беларуская мова, літаратура. Тэл. 6-60-61.

✓ Якасна падрыхтую дзіця да школы. Тэл. 5-17-61.

Неўрапатолаг першай катэгорыі. Лячэнне захворванняў астэахандрозу пазваночніка (радыкуліт, пляксіт ды інш.). Лячэнне на выкліку на дом. Ліц. N581 МАЗ ад 25.03.1998 г. да 25.03.2003 г. Тэл. 47-34-63 (з 10.00 да 21.00).

РОЗНАЕ

✓ Здаю 2-пакаёвую кватэру з мэбляй і тэлефонам у цэнтры горада. Тэл. 44-55-94.

✓ Прапаную вялікі выбар вячэрніх сукенак для выпускной вечарыны. Тэл.72-31-27.

✓ Здаю гараж у цэнтры, танна. Тэл. 47-06-87 (пасля 19.00).

✓ Здаю гараж па вул. Пушкіна. Тэл. 31-56-23.

✓ Шукаю высокааплочваемую працу за мяжой. Тэл. 5-92-07 (пасля 19.00).

✓ Шукаем працу: аздабленне кватэр, офісаў дрэвам, сайдынгам. Тэл. 31-21-16.

✓ З'явіўся новы нумар часопіса «Arche». Тэма - постмадэрнізм. Тым, хто жадае набыць, звяртацца па тэл. 72-11-83, 2-34-68 (паклікаць Андрэя).

✓ Наконт замоваў для продажу часопісаў «Беларускі гістарычны агляд» звяртацца: вул.Даватара, 27; пакой 101 (Мікола) ці па тэл. 72-57-66 (Вячаслаў).

✓ Дзяўчына з веданнем камп'ютара і незакончанай юрыдычнай адукацыяй шукае працу. Інтым не прапаноўваць. Тэл. 6-91-34.

✓ Шукаю в/а працу ў Германіі ці Польшчы. Тэл. у В.Бераставіцы 2-16-14.

✓ Шукаю працу сакратара альбо іншую. Тэл. 6-91-34.

✓ Здыму дом, паўдома. Тэл. 33-72-77.

Выстава беларускіх аўдыёкасетаў кожны панядзелак і сераду з 17.00 да 20.00 па адрасе: вул. К.Маркса,11 (першы паверх). Тэл. 72-11-83.

✓ Беларусы, балтарусы! Вы пазбавіліся мовы сваёй, быдлам быць заўжды гатовы. Віктар Саламаеў. г.Жодзіна.

✓ Пам'ятай! НАЦІЯ не здобуде нічого, якщо боротиметься зо ЩОСЬ, а не за ВСЕ, що їй належить. БОРІТЕСЯ - ПОБОРЕТЕ! Віктар Федасевіч, г.Ліда.

ЗНАЁМСТВЫ

✓ Шукаю дзяўчыну для стварэння сям'і. Пра сябе: не п'ю, не куру, рост 180 см, 25 гадоў. Адзіная, адгукніся! Рыгор. Пісаць: Гродна, вул. Друзгеніцкая, д.7, кв.1.

✓ Шукаю прыстойную жанчыну для стварэння добрай сям'і. Было б цудоўна, каб Вы мелі жылплошчу. Дзіця не будзе перашкодай. Пра сябе: узрост 32 гады, рост 165 см. Жанаты не быў, не п'ю. Па нацыянальнасці - беларус, па знаку Задыяка - Скарпіён. Ваш тэлефон, шаноўная спадарыня, паскорыць сустрэчу, якой дужа чакаю. Пішыце на адрас: 230025, Гродна-25, Галоўпаштамт, да запатрабавання, п/п IV-ДР N706368.

✓ Удава, 47/173, пазнаёміцца з надзейным мужчынам 45-53 гадоў з мэтай стварэння сям'і. Тэл. у Ваўкавыску 5-16-52.

✓ Жанчына, 30/169, жадае пазнаёміцца з інтэлігентным мужчынам (які мае аўтамабіль) для сур'ёзных сустрэч. Ваш тэлефон паскорыць нашу сустрэчу. Пісаць: 231510, г.Шчучын, а/с 24 «Е».

✓ Для стварэння сям'і пазнаёмлюся з прыстойнай жанчынай. Дзіця не стане перашкодай. Мне 32 гады, рост 180 см, знак Задыяка - Панна. Пісаць: г.Горкі, УЖ-15/9-211. Вячаславу Свінціцкаму.

✓ Надзейны і самастойны мужчына з вышэйшай адукацыяй, 35/165, пазнаёміцца з жанчынай для стварэння сям'і. Пісаць: 230023, г.Гродна, а/с 23, п/п І-ДР 500865.

ВІНШАВАННІ

✓ **Ірынку Садоўскую** віншую з Днём нараджэння! Жадаю здароўя, шчасця, кахання! Запраўшчык Павел.

✓ Дарагі каханы **«Тытанік»!** Віншую цябе з Днём нараджэння! Жадаю табе хуткага «падняцця» і доўгіх гадоў жыцця пасля рамонту. Твая аматарка.

Гарадзенскі ўікэнд

Гісторыка-археалагічны музей. Новы замак. Сенатарская зала. З 2-га чэрвеня - адкрыццё выставы жывапісу Ігара Сільвановіча.

Авальная зала. Выстава са шклозавода «Нёман» Людмілы Мягковай пад назвай «Шкло і вобраз».

Галерэя «Тызенгаўз» (пл. Тызенгаўза, 4). Працяг выставы-выніку VIII міжнароднага пленэра ў Навагардку, прысвечанага 200-м угодкам Адама Міцкевіча.

Галерэя «У майстра». Юбілейная выстава Мікалая Скляра: драўляная скульптура, графіка, кераміка. Выстава-продаж вырабаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва гарадзенскіх майстроў.

Музей Гісторыі Гарадніцы (вул. Ажэшкі, 37). Працяг выставы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва навучэнцаў Палаца дзіцячаюнацкай творчасці пад назвай «Маладыя парасткі. Дрэва рамёстваў».

Выставачная зала Саюза мастакоў. Выстава графікі менскіх і гарадзенскіх мастакоў: Анжэлы Малышавай, Эрнеста Пяшкова, Юрыя Якавенкі, Сяргея Стомы.

Галерэя «Раскоша» (вул. Ажэшкі, 39а). Выстава-продаж антыкварыяту: мэбля, хатняе начынне, сувеніры.

Цэнтр народнай творчасці (Савецкая,8). Выстава традыцыйнага рамяства Гарадзеншчыны. Выстава твораў сям'і Закрэўскіх: жывапіс, акварэль, вышыўка.

Дом мастацкай і тэхнічнай творчасці моладзі (Замкавая,13). Выстава вырабаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва навучэнцаў спецыяльных прафесійных установаў Гарадзеншчыны.

Драмтэатр. 3-4 траўня - мона-спектакль «З любімымі не расставайцеся»; 4 траўня - «Вар'яцкі Журдэн»; 5 траўня - «Ход канём», камедыя ў стылі рэтра; 8 траўня - «Ліса і вінаград», байка. Пачатак спектакляў у 19.00. Дзецям: 9 траўня - «Папялушка», казка, пачатак у 12.00.

Тэатр лялек. Святочныя імпрэзы да пушкінскіх дзён. Вікторыны, конкурсы, гульні, музыка, танцы. 4-5 траўня - «Казка пра цара Салтана»; 6,8,9 траўня - «Казкі Пушкіна».

Канцэрты: 4 траўня - канцэрт камернага аркестру Гарадзенскай капэлы, прысвечаны 200-годдзю са дня нараджэння Пушкіна. У праграме - творы Глінкі, Чайкоўскага, Рымскага-Корсакава.

Экалагізмы

Беражыце лес ад пажараў, інакш не будзе з чаго рабіць запалкі!

У прыродзе нішто і ніхто не памірае, а заносіцца ў Чырвоную кнігу.

Калі рака багатая рыбай, значыць мясцовасць бедная прамысловасцю.

Лес рук ў абарону прыроды не заменіць і аднаго дрэва.

Меліярацыя - гэта арашэнне раней асушаных земляў.

Не чакаць міласціны ад прыроды, даць іх ёй - наша задача.

Сабраў Юрый Шастак

Мураваны вятрак у Малым замку

Побач з Замкавай гарой у Навагрудку месціцца так званы Малы замак. У сярэднявечча ён уваходзіў у склад вялікакняжацкай рэзідэнцыі. З часам Малы замак быў зруйнаваны, але рэшткі мураванай вежы засталіся. І зараз ёсць надзея, што адбудзецца яе рэканструкцыя; тады старажытны горад узбагаціцца яшчэ адным музеем.

Пра гэта я даведаўся, калі размаўляў з дырэктарам Навагрудскага гісторыка-краязнаўчага музея Тамарай Вяршыцкай. Яна звярнула ўвагу на ліст, у якім бізнесмен Пётр Сільвановіч звяртаецца да кіраўнікоў (персанальна ніхто не ўзгадваецца, але маюцца на ўвазе тыя асобы, якія адказваюць за грашовы рух на прадпрыемствах ці ва ўстановах Навагрудчыны). Сільвановіч піша: «Я одержим идеей восстановления мельницы». Далей ён паведамляе аб праектнай дакументацыі, што каштуе дзве тысячы даляраў. І кажуць, што праект падрыхтаваны, аднак яшчэ патрэбны грошы для поўнай рэалізацыі задуманага.

Чаму мураваны вятрак на месцы вежы, якая з часоў яе збудавання выконвала абарончыя функцыі? На той падставе, што ў пазнейшыя часы гэтая вежа была прыстасавана пад млын. Так што ідэя Пятра Сільвановіча па-свойму абгрунтавана. Аматар мураванага ветрака бачыць новы музей двух'ярусным. На першым яго паверсе павінны быць усталяваны млынавыя камяні (жорны) - хай сучаснікі ведаюць, як працавалі калісьці млыны-ветракі. А на другім паверсе вежы музея павінна быць размешчана экспазіцыя рэчаў, якія дэманструюць народнае мастацтва.

Ідэя цікавая. І калі музей-вятрак у Малым замку здзейсніцца на самой справе, то і імя бізнесмена Пятра Сільвановіча знойдзе месца на гістарычна-краязнаўчых скрыжалях першай сталіцы Вялікага княства Літоўскага.

Васемнаццаць жанчын Адама Міцкевіча

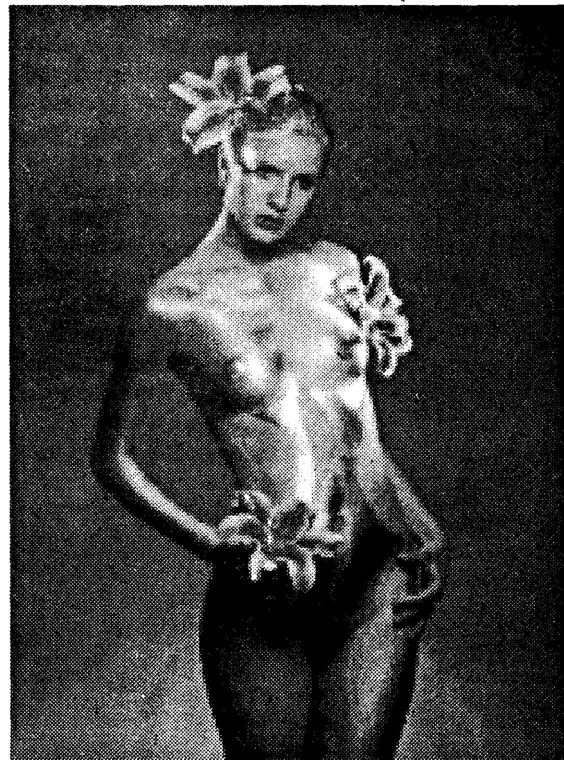
Шмат, вельмі шмат ведае Лілія Усенка пра жыццё і творчасць Адама Міцкевіча. 18 гадоў яна працавала ў доме-музеі вялікага паэта і 14 з іх была дырэктарам музея.

А потым Лілія Уладзіміраўна ўзначаліла турыстычнае агенцтва «Аверс-тур» (яго офіс - побач з гісторыка-краязнаўчым музеем). У новай ролі яна правяла больш за 200 экскурсій. Ёй асабліва блізкія тэмы «Зямля Наваградская - зямля Міцкевіча», «Наваградак - першая сталіца Вялікага княства Літоўскага», «Наваградак - калыска Адама Міцкевіча». Экскурсіі яна вядзе і для замежных турыстаў, сярод якіх пераважна госці з Польшчы і Літвы.

А цяпер пра галоўнае. Вось-вось выйдзе ў свет незвычайны альбом. Друкуецца ён у Польшчы, хаця сапраўдныя аўтары яго жывуць у Навагрудку.

- З маёй падачы мастак намаляваў 18 партрэтаў, - кажа Лілія Усенка. - Гэта партрэты жанчын, якія пакінулі след у сэрцы, жыцці і паэзіі Адама Міцкевіча. Яны ўвайшлі ў альбом, як і мае артыкулы пра жанчын паэта. Тут жа яго перапіска з імі, вершы, прысвячэнні дамам. Альбом друкуецца на беларускай і польскай мовах.

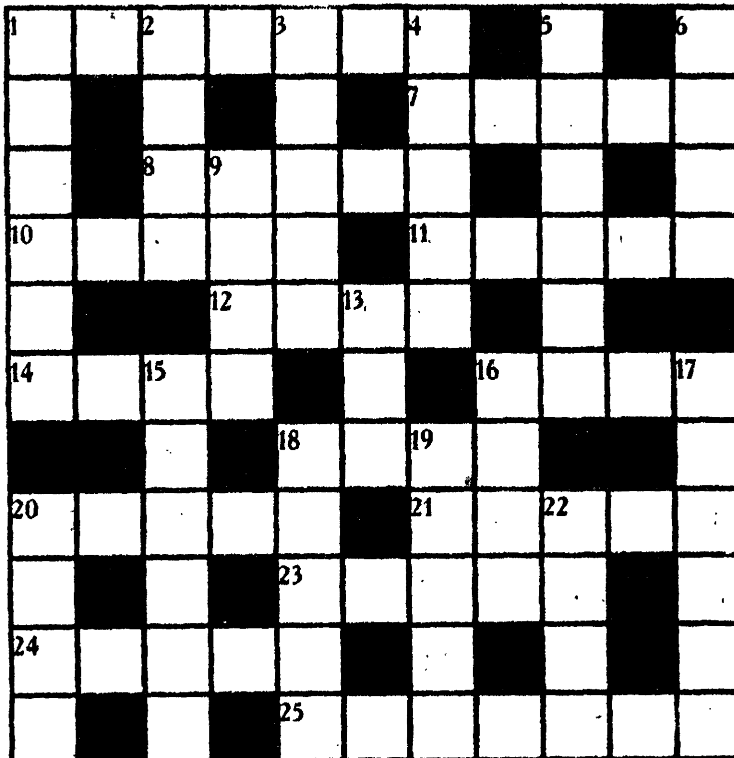
Вадзім Жураўлёў

Спакуса

Па гарызанталі: 1. Зборнік вершаў А.Пысіна. 7. Французскі пісьменнік 16 ст. 8. Куды іголка, туды і... 10. Яе скасілі, а яна зноў вырасла. 11. Раённы цэнтр у Гомельскай вобласці. 12. Афрыканская сталіца. 14. Скандаліст. 16. Дзірка ў абароне Ахіла. 18. Судна для прагулак. 20. Нямецкі кампазітар 19 стагоддзя. 21. Заліў Ахоцкага мора. 23. Сталіца нашых суседзяў. 24. Плямёны, якія засялялі ў першым тысячагоддзі да н.э. тэрыторыю да Верхняга Прыдняпроўя. 25. Мільянер з «Залатога цяляці».

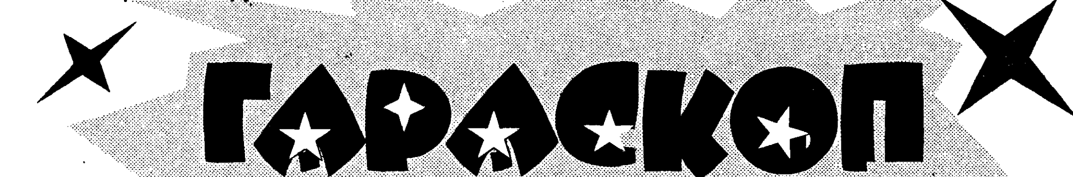
Па вертыкалі: 1. Пасудзіна з суцэльнага кавалка драўніны. 2. У якім горадзе ёсць дом-музей Бетховена? 3. Карыта для ссыпання жыта ў жорны. 4. Невялікі магазін. 5. Халодная будыніна для калёс, саней. 6. Нацыянальнае дрэва Лівана. 9. І царэвіч, і дурань. 13. Спакой (антонім). 15. Вялікі князь Літоўскі, удзельнік Грунвальдскай бітвы. 16. Ветлівы зварот да польскай кабеты. 17. Спечаны на патэльні праснак. 18. Плеўка ад ікры. 19. Друкарскі стол. 20. Хто, не меўшы клопату, купіў парася? 22. Марозныя карункі.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў N36(413)

Па гарызанталі: 4. Кадушка. 7. Плафон. 8. Канапа. 9. Зруб. 10. Баян. 13. Сякера. 14. Полацк. 16. Мазаіка.

Па вертыкалі: 1. Абарог. 2. Плуг. 3. Абклад. 5. Карункі. 6. Барабан. 11. Аркада. 12. Волкаў. 15. Кары.

♈ **Баран (21.03-20.04).** Рыхтуйцеся да доўгага ўікэнду. Запоўніце халадзільнік прадуктамі. Падумайце таксама аб прагулцы на веласіпедзе.

♉ **Бык (21.04-20.05).** Выхадныя дні прысвяціце працы на агародзе. Ужыванне свежай зеляніны добра паўплывае на Ваша здароўе. Магчымы флірт з суседам.

♊ **Блізняты (21.05-21.06).** Запрашэнні сыплюцца з усіх бакоў. Вас чакае мілае спатканне з былым (-ой) каханкам (-ай).

♋ **Рак (22.06-22.07).** Нават Ракі, якія так любяць свой дом, рушаць у падарожжа. Меркуры абяцае прыемны вояж, пасля якога возьмецеся за свае абавязкі з новымі сіламі.

♌ **Леў (23.07-23.08).** Венера ў Вашым знаку! Каханне будзе гарачым і ўзаемным. Асабліва запомніцца ўікэнд.

♍ **Панна (24.08-23.09).** Дні будуць поўныя поспехаў. Знойдзеце нарэшце роднасную душу сярод новых знаёмых.

♎ **Шалі (24.09-23.10).** Шмат аказіяў для наведвання сваякоў. Падчас візітаў не забудзьцеся пра невялічкія падарункі.

♏ **Скарпіён (24.10-22.11).** Запланайце прагулкі па наваколлі. Пагрузіце ўсё на свой транспарт і выязджайце як мага далей.

♐ **Стралец (23.11-21.12).** Шчаслівыя дні для закаханых Стральцоў. Лета прынясе шмат новых сентыментальных знаёмстваў.

♑ **Казярог (22.12-20.01).** Надыходзяць поўныя надзеяў дні. Найбольш Вам пашанцуе ў латарэі.

♒ **Вадалей (21.01-19.02).** Тыдзень пройдзе пад знакам спатканняў. Вечары старайцеся праводзіць з каханым чалавекам.

♓ **Рыбы (20.02-20.03).** Выключна дынамічныя дні. Падарожжы, спатканні, размовы. Пазнаёміцеся з тым чалавекам, на якога зможаце разлічваць у цяжкія хвіліны.

Першыя дзевяць пытанняў з'яўляюцца своеасаблівым тэстам на ўзровень вашай эрудыцыі. Правільныя адказы на іх змешчаныя ніжэй. На дзесятае пытанне конкурсу трэба адказаць пісьмова на адрас рэдакцыі (на паштоўках ці канвертах пазначыць - «9+1»). Сярод лістоў ды паштовак з правільнымі адказамі будзе праведзена лёсаванне, якое і вызначыць, хто ж стане пераможцам і атрымае прыз ад рэдакцыі нашай газеты.

1. Знакамітая лыжніца Ларыса Лазуціна, пяцікратная чэмпіёнка Нагана-98, у вольны ад удзелу ў спаборніцтвах час...

а) спявае ў царкоўным хоры;
б) служыць у войску;
в) выхоўвае дзяцей.

2. Калі газелі адчуваюць небяспеку, яны пачынаюць...

а) хавацца хто куды;
б) высока падскокваць;
в) уцякаць без аглядкі.

3. Самае першае ўзгадванне пра падводныя НЛА сустракаецца ў летапісах, датаваных 1361 годам:

а) у кітайскіх хроніках;
б) у нямецкіх хроніках;
в) у японскіх хроніках.

4. Пры якім рэдкім захворванні чалавек выглядае нібы памерлы?

а) пры каталепсіі;
б) пры атапсіі;
в) пры каталексіі.

5. Гэты дыназаўр быў такім маленькім, не большым за кошку, назва яго...

а) цэлафізіс;
б) кветцалакуотлус;
в) салтоп.

6. У будыйскай міфалогіі «абхіраці» азначае...

а) рай;
б) няшчасце;
в) пекла.

7. Чаму пры пахаванні вампіраў пхалі ім у рот часнок?

а) каб яны не кусаліся;
б) каб яны часам не захварэлі на тым свеце;
в) каб яны хутчэй задушыліся.

8. Калі на парасятка кажуць «падсвінак», які ягоны ўзрост?

а) ад 2 да 4 месяцаў;
б) ад 4 да 10 месяцаў;
в) ад 5 да 9 тыдняў.

9. Бац (у народных гаворках) - гэта...

а) пацук;
б) страва з бацвіння і маладых буракоў;
в) суконны галаўны ўбор.

Правільныя адказы: 1б, 2б, 3в, 4а, 5в, 6а, 7а, 8б, 9а.

Дзевяць правільных адказаў - выдатна, 7-8 - вельмі добра, 5-6 - добра, 3-4 - здавальняюча, менш як 3 - у Вас ёсць над чым папрацаваць.

10. У Паўночна-Усходняй Азіі ёсць такая птушка, якая ўе гнёзды з... (паспрабуйце працягнуць выказванне). Сотні гадоў мужчыны рызыкуюць сваім жыццём, каб сабраць тыя гнёзды. Навошта?

Адказ на дзесятае пытанне папярэдняга конкурсу (гл. ПАГОНЮ N 29 ад 27 красавіка г.г.): калі японец зайшоў у храм, каб забраць ляльку, то ўбачыў, што валасы яе значна выраслі. Відаць, у ляльцы працягваў жыць дух дзяўчыны.

Дзякуй за правільныя адказы нашым гарадзенскім чытачам, сярод якіх - В.Загорскі, Т.Храмко, А.Русіновіч, Т.Казельская, Г.Слома. А таксама за тэлефонны званок А.Андрэева, які адным з першых на цудоўнай беларускай мове падаў верны адказ на дзесятае пытанне конкурсу.

Лёсаванне вызначыла пераможцу. Ім стаў (альбо ёю стала; рэдакцыі вядомы толькі ініцыял Т.) Т.Храмко з Гродна.

Шчыра Вас віншуем! Ваш прыз - у рэдакцыі нашай газеты.

1. Запраданцы

Мы ў рынак «ізмавы» крочым,
Ачмурэўшы ў славянскім радстве.
Беларускія яйкі ў Сочы.
Масла ў Піцеры і Маскве.
Спіртам поім сястру Варшаву.
Цукар - лайнерам у Белград.
А пры хаце адна «халява» -
Саматужны курны апарат.
На хаўтуры і на радзіны
П'ем сівушны мы ўсе самагон.
Поп імпэтна трасе кадзілам -
Для яго ўсё роўна плён.
Алкаголікі-запраданцы
Прадалі ўсё, што можна прадаць.
Родны край утапілі ў шклянцы -
Цяжка будзе вам свет пакідаць.

2. У аблозе

Як воўчая зграя ў аблозе,
Чырвоныя паханы.
Натаўскай пагрозай
Гуртуюць натоўп яны.
Лухцяць, што заможней станем,
Калі адновім саюз,
Дзе будуць адны славяне.
А ўсіх астатніх на друз?
Гебельсаўскія нашчадкі,
Ці вам не стае крыві?
Што ж вашы кублы-азадкі
Ніяк не наталіць.
Па мне, што Расея, што NATO
Для беларусаў - ланцуг.
У адных аздоблены матам
П'янтосаў і валацуг.
У другі гартаваны СНІДам
Заморскіх прыватпутан...
Усё ж даляр - зялёны ідал -
Мілей, чым рубель- «братан».
Бо ў зоне, рублёвай зоне,
Пануюць адны паханы,
Злодзеі ў законе,
Д'яблавы сыны.
Штодзень усё бліжэй NATO -
За Бугам цэйсы мігцяць.
Прыдзецца быць дэмакратам -
Не хочацца паміраць!..
Цалуюць крыж атэісты -
Чырвоныя паханы.
Сексоты і КГБісты
Ладзяць... у штаны.

3. ***

Здаецца, зусім нядаўна было
«Народнае галасаванне».
Паўсюдна ўсё грымела, гуло,
Сыпаліся абяцанні.
Подбегам люд на ўчасткі ішоў.
Прывабна несла з буфетаў.
Галасавалі сэрцам, душой,
А хто і... трыбухом сагрэтым.
Як толькі Ляксандра сеў на пасад,
Электарат зажурыўся.
Знікла танная каўбаса.
Хлеб - за дзесяткі тысяч.
За ровар зарплату трэ' не адну,
Ды і то, не піць і не есці.
Вёскай збіраемся на труну,
Каб чалавека правесці.
А з тэлеэкрана бясплынна равуць
Штатныя балаболкі:
- Агенты NATO і ЦРУ
Утыкаюць нам шпількі-іголкі!
- А шашні паслоў іх, япона маць?
- Да д'ябла ўсе этыкеты!
- Трэба ў старэйшага брата забраць
Ядзерныя ракеты!..
Чуецца песня: «Смела мы ў бой...»
Гэта ідуць інтэграсты...
....
Электарат, гледзячы на разбой,
Паціху адкідае ласты.

4. Бульбяны «сабантуй»

Пачатак траўня. Садзіць бульбу вёска.
Найперш ладуе соткі «вертыкаль» -
Усе, хто пры «дубках», «сянках» ды «тросках»
У статку калектыўным правяць баль.
Шчыруюць, нібы пчолкі, трактарысты.
Дагодзіш - і табе перападзе
Бутэлечка хлябовачкі празрыстай.
А можа ўцісне побач свой надзел.
Бо глеба тут... Ну, проста, як пярына!
Хоць спаць лажыся! Гэта не абшчак,
Дзе цётка Ганна, бабка Кацярына...
Каменне - для старэнькіх небарак.
Мае жанчыны ў склепе бульбу рэжуць -
Насенне ўжо рыхтуюць колькі дзён.
У гародзе толькі восем баразён -
Адрэзала праўленне пад катэджы.
У капусце побач слівавіцы слоік
Прыхован для патрэб яшчэ з Пакроў.
У ім жанчын усе надзеі-мроі,
Спагада ад начальства і любоў.
Дасі бутэльку - адвязуць на поле,
Другую - дык пасадзяць-прыгаруць.
Далей - праполка, ад жукоў напоі...
У наш час з гарэлкай, пэўна, у рай прымуць.
А пасля Спаса зноўку эпапея -
Капанне бульбы. Слоік зноў рыхтуй.
Дай, Божа, у жніўні многа слівы спелай,
Каб падтрымаць бульбяны «сабантуй».

Іосіф Дзенісюк,
г.Скідаль

ПАГОНЯ
Заснавальнік: культурна-асветніцкі фонд "Бацькаўшчына"

Адрас рэдакцыі:
230025, г. Гродна, вул. К. Маркса, 11.
Тэл.72-37-14, 72-35-61, факс 72-29-96.
E-mail: pagonia@irex.minsk.by
Падпісны індэкс: **63124**.

Рэгістрацыйны нумар 597. Нумар газеты надрукаваны ў Гарадзенскай абласной узбуйненай друкарні.
Адрас: 230023, г.Гродна, вул. Паліграфістаў, 4.
Замова 2 631 Наклад 9 370
Нумар падпісаны да друку ў 16.00 02.06.1999 г.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць асабістую адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, іх меркаванні не абавязкова адпюстроўваюць погляд рэдакцыі. Які-небудзь друку адпавядае прадстаўленым рэдакцыяй дыяпазітывам.
Аб'ём - два ўмоўныя друкарскія аркушы.

Галоўны рэдактар Мікола Маркевіч

Камп'ютарны набор: *Тацяна Лучыц*
Камп'ютарная вёрстка: *Аляксей Салей*